

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om afsætning af danske landbrugsvarer m. m.

(Lovforslaget (nr. 156) findes i tillæg A. sp. 2193, fremsættelsen i tidenden sp. 4420).

Formanden: Sammen med denne sag foretages de under punkterne 10-12 på dagsordenen opførte sager, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om afsætning af frisk dansk frugt og danske gartneriprodukter.

(Lovforslaget (nr. 157) findes i tillæg A. sp. 2203, fremsættelsen i tidenden sp. 4424).

Første behandling af forslag til lov om en kornordning for høstårene 1965-66 og 1966-67.

(Lovforslaget (nr. 158) findes i tillæg A. sp. 2209, fremsættelsen i tidenden sp. 4421).

Første behandling af forslag til lov om en rapsordning.

(Lovforslaget (nr. 159) findes i tillæg A. sp. 2219, fremsættelsen i tidenden sp. 4425).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Chr. Rasmussen: Der er al mulig grund til at glæde sig over, at økonomien inden for dansk landbrug er blevet meget stærkt forbedret i de sidste år, således at der er meget betydelig forskel på vilkårene nu og da de første gennemgribende støtteforanstaltninger blev gennemført i 1961. Alligevel må de subsidieordninger, der er gældende i de fleste europæiske lande til støtte for landbruget, og som i væsentlig grad hindrer den frie omsætning af landbrugsvarer, stadig betragtes som en alvorlig gene for det intensive danske landbrug. Det er på denne baggrund, de af den højtærede landbrugsminister fremsatte lovforslag om fortsatte støtteordninger må ses.

Det er fra landbrugets side gang på gang blevet hævdet, at erhvervet har et såkaldt indtægtsefterslæb til gode i forhold til andre erhverv. Hvor lidt eller hvor meget der er om det, og hvor meget der skal lægges heri, kan vel være vanskeligt at afgøre. Men jeg er ikke blind for, at årene fra 1960 til og

med 1962 skabte en forøgelse af landbrugets løse gældsforpligtelser, som de sidste 2 års betydelig bedre konjunkturer ikke har været i stand til at afvikle. Dette må erkendes, selv om en støtteordning som den foreslåede under de nuværende forhold i store kredse anses om ikke for urimelig så dog som noget af en kuriositet, ikke mindst på baggrund af, at priserne på landejendomme stadig er stigende. Man må imidlertid i denne forbindelse ikke glemme, at det kun er omkring 4-5 pct. af ejendommene, der omsættes årligt, og heraf kun ca. 2-3 pct. til førstegangsetablerede. Dette giver et vist billede af, hvor stort et tal der er, som under alle omstændigheder stadig skal leve af den produktion, de fremstiller. Når dertil kommer, at der i disse år kræves meget store investeringer i praktisk taget alle landbrug, er der en fornuftig baggrund for visse tilskud i disse år.

Den væsentlige ændring i loven om afsætning af danske landbrugsvarer vedrører fordelingen af det direkte tilskud, idet de 150 mill. kr. i stedet for som hidtil at blive udbetalt som direkte ejendoms- og kottilskud nu overføres og anvendes som et direkte tilskud til mælkeproduktionen. Dette anser jeg for meget værdifuldt, navnlig for landbrug med en intensiv drift. Det må nemlig blankt erkendes, at mælkeproduktionen er den mest arbejdskrævende del inden for landbruget, ja, jeg kan vel tilføje: til en vis grad også den mest risikobetonede. Yderligere er det absolut af nationaløkonomisk interesse at bevare kvægbesætningerne nogenlunde intakt, da en genopbygning vil være både dyr og meget langvarig.

Må jeg sige om de 20 mill. kr., der er stillet til rådighed til mejerirationalisering, at dette finder jeg udmærket, dog under den udtrykkelige forudsætning, at der så kommer noget virkelig positivt ud af det. Vi ved jo, at der de seneste år er nedlagt en lang række mindre andelsmejerier, uden at det egentlig har ført til nogen virkelig rationalisering. Uenigheden blandt landmænd har i adskillige tilfælde medført, at der i områder, hvor der før nedlægning af et mejeri kørte én mælkevogn, nu kører både 2, 3 og 4 til lige så mange forskellige mejerier; alt opstået af en forældet lokalpatriotisme inden for landbruget. En hel del spørgsmål trænger sig på til en løsning.

[Chr. Rasmussen.]

Det er nærmest rystende, at der kan være en forskel på helt op til 20 øre pr. liter i afregningsprisen til landmændene fra de forskellige landmejerier. Her må være en hel del at rette på det område.

Jeg skal gøre et par enkelte bemærkninger vedrørende lovforslaget om afsætning af frisk dansk frugt og danske grønsager. Der er et gammelt ord, der siger, at når det regner på præsten, så drypper det på degnen. Lovforslaget om afsætning af frisk dansk frugt og danske gartneriprodukter forekommer mig at stå i en vis relation til det gamle ordsprog. Det kan vel være noget af et tvivlsspørgsmål, om gartneriet havde opdaget økonomiske vanskeligheder, hvis ikke landbruget først havde meldt sig. Så vidt jeg kan bedømme situationen, tegner billedet sig imidlertid knap så lyst som for blot et par år siden. Jeg må så håbe, at det ikke er den hidtidige støtteordning, der er skyld i, at udviklingen på visse områder tegner sig lidt mørkere i øjeblikket.

Efter lovforslagets § 4 stilles der 10 mill. kr. til rådighed til udlån til rationaliserings- og moderniseringsforanstaltninger i produktions- og afsætningsvirksomhederne. Det svarer nogenlunde til det beløb, der er til rest efter den gældende lov, og efter de oplysninger, der kom frem, da denne for et par måneder siden blev forlænget, må det jo skønnes, at der vil være brug for beløbet i de kommende 2 år. Dog tyder noget på, at man i hvert fald ikke skal støtte opførelsen af flere mosterier, som der synes at være rigeligt af for tiden.

Efter den forhandling, vi havde i udvalget for et par måneder siden, må det imidlertid blive § 5, interessen særlig samler sig om, nemlig afsætningen på hjemmemarkedet. Der blev i udvalget dengang ikke lagt skjul på, at den klassificering, der er en forudsætning for denne paragrafs ikrafttræden, ikke blev taget særlig tungt, når frugten nåede frem til visse detailforretninger. Men dette problem må vi i udvalget se at finde en løsning på.

Til slut må jeg stille den højtærede landbrugsminister et spørgsmål: hvad er egentlig meningen med stk. 3 i § 5? Skal de penge, der tilgår denne fond, gemmes hen i en cigarkasse, eller skal fonden have dobbelt forrentning? Jeg er nok nogenlunde klar

over, hvad meningen er, men jeg synes, denne formulering er i allerhøjeste grad ejendommelig.

Jeg skal så gå over til at sige nogle ord om kornlovsforslaget. Det kan vel ikke nægtes, at forslaget til lov om en kornordning for høstårene 1965-66 og 1966-67 er det, der har været diskuteret mest af de 4 forslag, vi her behandler, og at det adskiller sig væsentligt fra tidligere års kornlove. Betydningsfuldt er det, at der foreslås en afvikling af den brødkornsordning, vi har haft i snart en meget lang årække, og som ikke har været samfundet nogen billig foranstaltning. Jeg skal ikke lægge skjul på, at jeg gerne havde set, det allerede var sket i høståret 1965-66, men jeg forstår fuldt ud ministerens argument for forlængelse af den nuværende ordning det ene år, hensynet til de landmænd, der sidste efterår har disponeret ud fra forventning om forlængelse af den gældende ordning.

Ministeren har i sit forslag bevaret indmalmingspligten for dansk rug og hvede til brødfremstilling også for høståret 1966-67. Der er ingen grund til at lægge skjul på, at adskillige inden for mit parti ikke ligefrem er begejstrede herfor, og jeg vil gerne spørge den højtærede landbrugsminister, om der kan regnes med at blive en væsentlig forskel på prisen på importeret brødkorn og importeret foderkorn, så det af økonomiske grunde er rimeligt at opretholde denne ordning. Det må vel forventes, at de hjemlige arealer med brødkorn vil blive meget væsentligt formindsket, når den særlige prisordning bortfalder.

Forhøjelsen af foderkornsprisen er vel det mest diskuterede i det foreliggende lovforslag. Det er imidlertid min opfattelse, at ministeren har ramt nogenlunde rigtigt, når sol og vind skal deles lige. Uanset hvor forskellige opfattelserne kan være, mon der så ikke er nogenlunde enighed om, at kornet stadig er noget centralt inden for dansk landbrug? Når der skal gennemføres støtte- og prisordninger til fordel for erhvervet, må jeg anse det for udelukket, at man skulle være i stand til at komme uden om kornet. Nu ved vi jo meget vel, at for et stort tal af landbrugere — det gælder både mindre og mellemstore — er spørgsmålet om kornprisen ikke det afgørende, da bedrifterne stort set

[Chr. Rasmussen.]

er anlagt på opfodring af egen avl, således at køb og salg af korn spiller en meget lille rolle; for dem er prisen på de animalske produkter naturligvis det altafgørende.

Tilbage bliver — og jeg erkender, at det er et væsentligt tal — de, hvis bedrifter er baseret enten på kornsalg eller på kornkøb. Hvad det første angår, er det ganske givet de store landbrug, der er dominerende; det vil dog være helt forkert, hvis man glemmer, at også et vist antal af både mindre og mellemstore landbrug er kornselgende. Det kan skyldes to ting: enten beskæftigelse i andet erhverv eller økonomiske vanskeligheder.

Men det store og vanskelige spørgsmål er kornkøberne, og her er det helt klart, at for de små landbrug, hvis egen avl af korn er beskeden, men den dyriske produktion stor, kan forhøjelsen af kornprisen blive en belastning. Også det har landbrugsministeren haft sin opmærksomhed henvendt på; han har søgt at imødegå det ved en forhøjelse af statstilskuddet til kornfonden til støtte netop af det mindre landbrug. Nu skal jeg naturligvis blankt erkende, at en udlodning fra kornfonden aldrig nogen sinde vil kunne blive matematisk rigtig i forhold til den enkelte ejendoms produktion. Men da det er landboorganisationerne selv, der efter forhandling med ministeren foretager fordelingen, skulle der vel være en mulighed for at ramme nogenlunde rigtigt.

Der er en enkelt paragraf i lovforslaget om kornordningen, nemlig § 11, som jeg trods flittig gennemlæsning ikke forstår meningen af. Den drejer sig om mælkepulver. Hvis nu cif-prisen er på de 170 kr., som er nævnt i lovforslaget, skal der så alligevel lægges 20 kr. ovenpå? Man kunne også tænke sig, at cif-prisen var f. eks. 160 kr.; skal afgiften så bringe den op på 180 kr. eller måske mere? Jeg tror, vi i det kommende udvalg må se nærmere på dette forhold. Mig forekommer bestemmelsen helt urimelig og fuldkommen uden begrænsning.

Jeg skal derefter sige nogle ganske få ord

om rapsordningen. Forslaget til lov om en rapsordning er jo reelt en forlængelse af den gældende lov, og det takker jeg landbrugsministeren for. Forholdet er jo det, at den gældende ordning må betragtes som særdeles gunstig for dyrkerne, hvilket da også den stærke arealforøgelse er et tydeligt udtryk for. Selvfølgelig er jeg klar over, at den meget store forskel i pengeudbytte pr. arealenhed er der ikke på en god rapshøst og en god kornhøst. Men rapsen har så mange sædskiftemæssige fordele, at dette også må tælle med i denne forbindelse.

Der er en ting, der forbavser mig, og det er de oplysninger, den højtærede landbrugsminister kommer med i sin fremsættelsestale om rapsens kvalitet — jeg har i hvert fald ikke været klar over, at der var et sådant forhold. Når det forbavser mig, er det, fordi vi nu har haft rapsordning i flere år og høstet raps i mange år, og det er jo ikke absolut ukendt, at margarineindustrien ikke har været særlig begejstret for rapsordningen. At vore landbrugskonsulenter så ikke har haft opmærksomheden henvendt på dette forhold, kan godt give anledning til en vis undren, sikkert ikke mindst inden for rapsdyrkerens egen kreds.

Jeg føler mig nogenlunde sikker på, at diskussionen om de 4 lovforslag, der her behandles, let kan føres ind på strukturproblemerne i landbruget. Jeg skal afholde mig fra at komme dybere ind på dette spørgsmål i denne forbindelse, simpelt hen ud fra den betragtning, at disse lovforslag hverken kan virke fremmende eller hæmmende på en strukturændring.

Hele dette spørgsmål må jo tages op til grundig behandling, når vi — antagelig i det kommende folketingsår — får en betænkning fra landbokommissionen. Jeg vil blot sige, at ingen må tro, at det kommer til at gå overvældende stærkt, uanset hvad vi foretager os i dette høje ting. Menneskene er nu engang så bundne af det tilvante, at en virkelig gennemgribende ændring, ønsket eller uønsket, vil tage mange, mange år. En kunstig forcering kan skabe problemer,

[Chr. Rasmussen.]

som vi ikke i øjeblikket er i stand til at overskue. Vi må dog ønske og håbe, ikke mindst for landbrugets egen skyld, at den tid, hvor det øvrige samfund skal yde direkte tilskud til de enkelte, bliver kortest mulig. I modsat fald frygter jeg en meget uheldig udvikling inden for det danske landbrug.

Med disse bemærkninger skal jeg på mit partis vegne anbefale de fire lovforslag til en videre og nogenlunde velvillig behandling i det høje ting.

Jens Chr. Christensen: Da regering og folketing i efteråret vedtog det såkaldte efterslæb til tjenestemændene, skabtes der i samtlige landbohjem en berettiget forventning om, at regering og folketing henad foråret, når tiden var inde til at revidere de gældende landbrugslove, ville vise den samme forståelse over for landbrugets udøvere som den, der kom til udtryk over for tjenestemændene. Ikke alene bønderne selv, men enhver, der følger med i udviklingen i vort samfund, vil være helt klar over, at hvis der kan tilkomme nogen folkegruppe i Danmark dækning for efterslæb, er det landbrugets udøvere.

Ganske vist vil enhver, også bønderne selv, indrømme, at året 1964 var økonomisk bedre for landbrugserhvervet end de forudgående 5-6 år. Derom taler jo alene den offentliggjorte forrentningsprocent. Enhver, der har en lille smule gnist af forstand på økonomi, ved imidlertid også, at ét års forbedring af forrentningsprocenten — navnlig når den, som det her er tilfældet, er ret minimal — ikke vil være i stand til at dække de mange økonomiske huller, som tidligere års dårlige forhold har skabt for landbrugserhvervets udøvere. Der skal langt mere end ét års forbedring til for at genskabe sund økonomi for landbruget. De kæmperegninger, landbrugets udøvere har hos foderstof-forhandlere, gødningsstofforhandlere, maskinforhandlere og købmænd, taler deres tydelige sprog om de økonomiske vanskeligheder, den danske bonde har at kæmpe med. Jeg kan i den forbindelse henvise til de udtalelser, formanden for Dansk Andels Gødningsforretning fremsatte på foreningens årsmøde for få dage siden. Deraf fremgik det klart, hvorledes medlemmernes gæld

til foreningen i de sidste år var steget katastrofalt. Noget sådant rettes ikke op med ét års forbedret forrentningsprocent.

Dertil kommer, at de forløbne måneder af indeværende år har vist vigende priser på en del af landbrugets produktion. I den økonomiske årsoversigt siges det klart, at der kan ventes prisfald på flæsk og mejeriprodukter. Samtidig hermed har arbejdsmarkedets parter, tilskyndet af de såkaldte vismænd, tilladt sig en stærk forøgelse af det i forvejen meget høje udgiftsniveau. For landbrugets udøvere er det helt uforståeligt, hvordan disse vismænd, i hvis økonomiske overvejelser det også må indgå, hvorledes produktionsvilkårene for landbruget vil forme sig, kan tillade en lønstigning af den art, vi nylig har været vidne til. Det har forundret landbrugerne, at man fra den side har kunnet anbefale en sådan udgiftsforøgelse.

Selv om adskillige skrivebordsteoretikere har fundet frem til, at det danske samfund udmærket kan undvære vort landbrug og vort landbrugs produktion, er det vist mere realistisk i hvert fald indtil videre at regne med, at landbrugets produktion såvel til det hjemlige forbrug som til eksport er noget, vi ikke kan undvære. Mon nogen for alvor tror, at de ca. 5 milliarder kr., som landbrugseksporten hjembringer i fri valuta, kan undværes i den slunkne danske valutakasse? Jeg tror det i hvert fald ikke. Derfor er det også en rivende gal løn- og udgiftspolitik, der er ført i vort samfund i de sidste år, og desværre har den ikke mindst taget fart, efter at vi fik gennemført institutionen det økonomiske råd.

For industriens vedkommende, der afsætter to tredjedele af sin produktion på hjemmemarkedet, kan så godt som hele pris- og lønstigningen indregnes i produktionens salgspris; men for landbruget, der afsætter mindre end en tredjedel på hjemmemarkedet og resten til eksport, er der ingen mulighed for dækning i form af højere salgspris. Dertil kommer så de mange forskellige hindringer, dansk landbrugseksport møder ude omkring på verdensmarkedet i form af told, subsidier og meget andet.

Jeg har ønsket at nævne disse forskellige forhold for at understrege den situation, som dansk landbrug for tiden står i, og også for at understrege, at landbrugets besvær-

[Jens Chr. Christensen.]

ligheder ikke er skabt af landbruget selv. Jeg ønsker også at understrege, at aldrig før er der arbejdet så dygtigt, så målbevidst inden for dansk landbrug som netop i de seneste år. Produktionen pr. beskæftiget landbruger kan meget let stå mål med den tilsvarende inden for industrien.

Af disse mange grunde forstår man, at landbrugets udøvere havde forventet en større goodwill, en større forståelse hos den høje regering. Lad mig føje til, at under de mange buketforhandlinger havde jeg en fornemmelse af, at hvis der kunne opnås enighed om buketkens målsigte, ville det ikke volde særligt besvær at gennemføre en lovgivning, der kunne tilgodese landbrugets berettigede interesser. Den enighed opnåedes af kendte grunde ikke; men er det ikke ganske urimeligt at lade landbruget undgælde herfor?

Ser vi på de lovforslag, regeringen her har fremsat om støtteforanstaltninger til landbruget, må enhver indrømme, at fordelingen af den peternielsenske lagkage ikke gav meget til landbruget; men erhvervet er jo også blevet vant til at være det sidste, der kommer til tallerkenen, og til, at de, der er kommet først, har taget det, der var.

Med hensyn til de 3 lovforslag om en rapsordning, en kornordning og om afsætning af landbrugsvarer vil jeg understrege, at de i høj grad bærer præg af det indgåede forlig mellem regeringen og landbrugets arbejdsgiverforening. De tager først og fremmest sigte på at tilgodese de interesser, som arbejdsgiverforeningen har ment at skulle varetage. Lovforslagene lægger op til en forskelsbehandling af landbrugets forskellige brugsstørrelser. Ganske vist opererer de med stort set samme beløbsramme som de nugældende love, men fordelingen er en anden. Men lad det ligge til senere.

Når regeringens forslag har samme beløbsramme som den nugældende lovgivning, har man altså helt set bort fra de løn- og udgiftsstigninger, som dette års lønforhandlinger direkte og indirekte påfører landbruget, og det er dog ikke småbeløb, det drejer sig om. Jeg tror ikke, den højtærede landbrugsminister vil modsige mig, når jeg opgør stigningen i landbrugets direkte og indirekte lønudgifter til rundt regnet 250 mill. kr. Dertil kommer den

stigning i renteniveauet, der har fundet sted, siden folketetinget sidst gennemførte landbrugsordninger, og som antagelig udgør mindst 100 mill. kr. pr. år. Det er tilsammen et beløb på mellem 350 og 360 mill. kr. i meromkostninger for erhvervet pr. år, og deraf kan erhvervet højst få dækning for en tredjedel gennem hjemmemarkedspriserordningerne. Resten, de 230-240 mill. kr., må landbruget, hvis folketetinget ikke forbedrer regeringens forslag, skyde en hvid pind efter. Dækning for efterslæb bliver der intet af til landbruget, erhvervet må nøjes med slæb; men det finder regeringen vel helt i sin orden.

Ser vi på de enkelte lovforslags indhold, må vi konstatere, at forslag til lov om en rapsordning er helt identisk med den nugældende lov. I sin fremsættelse nævnte den højtærede minister, at det ville være ønskeligt, om man kunne finde frem til en kvalitetsordning for rapsfrø, men at tiden er for kort til, at noget sådant kan gennemføres. Hvis jeg husker ret, blev det problem også drøftet i udvalget, sidst folketetinget gennemførte en rapsordning, men da var tiden også for kort. Nu da loven skal gennemføres for en 2-årig periode, vil jeg dog mene, at en sådan kvalitetsordning vil kunne gennemføres i hvert fald for det andet år. Jeg vil pege på, at efter den rapsordning, man har i vort naboland Sverige, skal den svenske margarineindustri iblande 30-40 pct. rapsolie, mens der her i Danmark foreslås 10 pct. Nogen særlig stor fordyrelse af margarineprisen ville det ikke indebære, selv om vi fulgte det svenske eksempel, men det ville give en lille spredning af landbrugsproduktionen. Dertil kommer som nævnt af den foregående taler, at rapsavlens er en god vekselafgrøde ikke mindst for de landbrug, der drives uden kvægbesætning.

Det foreliggende forslag til lov om en kornordning skal gælde for to høstår, nemlig 1965-1967, og det betyder i nogen grad en afvigelse fra den nugældende kornordning. Regeringen synes antagelig selv, den har været rundhåndet, når den foreslår en forhøjelse af rugprisen på 2 kr. pr. 100 kg og 1 kr. pr. 100 kg hvede. Det kan rundt regnet beløbe sig til 10 mill. kr. i alt. Yderligere foreslår regeringen for det første høstår at overføre 10 mill. kr. ekstra fra staten til kornfonden, så statens tilskud til

[Jens Chr. Christensen.]

den kommer op på 40 mill. kr. For andet høstår foreslås brødkornsordningen at skulle bortfalde, men til gengæld skal statens tilskud til kornfonden i det år så op på i alt 50 mill. kr. Staten vil antagelig spare 70-80 mill. kr. ved at inddrage hele brødkornsordningen. Dette beløb må efter min mening under en eller anden form overføres til landbrugserhvervet.

Kornloven skal selvfølgelig ses i sammenhæng med loven om afsætning af landbrugsvarer. Formålet med de to love må være at gøre ret og skel mellem landbrugets forskellige brugsstørrelser; men derudover har kornordningen det formål at skulle virke som en dæmper på flæskeproduktionen, og kan den foreslåede kornlov det? Jeg anerkender, at lovforslaget er et skridt i den rigtige retning. Blot skade, at vi ikke allerede sidste år tog det skridt.

Forslaget sigter mod en kornpris i andet høstår på 55 kr. pr. 100 kg. Jeg tror, det er en rigtig målsætning. Spørgsmålet er blot, om det ikke ville være rigtigt at nå dette mål allerede i slutningen af første høstår. Jeg kan i hvert fald slet ikke se fornuften i at nå 53 kr. i første høstår og så starte andet høstår med 52 kr. Samtidig vil jeg mene, at importstoppet, som ministeren foreslår skal gælde indtil 1. januar, må udstrækkes til at gælde, indtil den hjemlige kornpris har nået den højde, der er sat som mål.

Lad mig også nævne, at foruden at kornordningen som nævnt skal dæmpe flæskeproduktionen, skal den også medvirke til, at dansk korns pris nærmer sig kornprisen i fællesmarkedslandene.

Medens kornloven i første omgang gavner det kornsælgende landbrug, må afsætningsloven have til formål at tilgodese den øvrige del af landbruget, vel i store træk de mindste og mellemstore landbrug, de såkaldte familiebrug. Her melder sig sikkert landbrugets største skuffelse over de fremsatte lovforslag. Jeg anerkender det rigtige i, at de nugældende ordninger med ko- og ejendoms-tilskud afløses af et tilskud til mælkeproduktionen. Det er helt på linje med et af venstres ændringsforslag fra 1961. Det betyder, at pengene bliver fordelt til den mest arbejdskrævende produktionsgren inden for landbruget, og det vil i nogen grad medvirke

til at standse nedgangen i malkekvægsbesætningerne.

Men skal denne lovgivning tilgodese familiebruget, er de foreslåede 3 øre pr. kg produceret sødmælk ikke nok. Forslaget betyder en flytning af tilskuddet; for nogle vedkommende vil det give mere, men for andres vedkommende mindre. Selv for dem, der får mere, vil beløbet imidlertid ikke dække den merudgift, som dette forårs af-tale direkte og indirekte medfører for landbruget, og da slet ikke, når en anden paragraf i lovforslaget bemyndiger ministeren til at lade opkræve indtil 2 øre pr. kg indvejet sødmælk. Hvis dette praktiseres, bliver der netto til producenten kun 1 øre pr. kg sødmælk i første omgang. Hvad denne overflytning yderligere kan bringe indirekte, kan kun fremtiden vise:

Lad mig føje til, at forslaget egentlig kan læses sådan, at der foruden opkrævningen af 2 øre pr. kg indvejet sødmælk også kan opkræves 50 øre pr. kg smørfedt eller ca. 2,5 øre pr. kg sødmælk, således at der i alt kan opkræves 4,5 øre pr. kg indvejet sødmælk. Men det er vel nok ikke meningen med lovforslaget.

Ifølge § 5 kan denne afgift pålægges af ministeren efter forhandling med De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation. Jeg vil dog mene, at skal dette gennemføres, må forhandlingerne udstrækkes til også at omfatte Konsummælke mejeriernes Fællesorganisation. Noget andet er, at man ville finde det rimeligt, at de beløb, som kan opkræves i henhold til § 5, bliver stillet til rådighed direkte af statens midler.

Som det fremgår af det, jeg her har nævnt, kan venstre ikke affinde sig med de lovforslag, regeringen har fremsat. De giver så langt fra rimelig dækning for de udgiftstigninger, landbruget står over for, og der foreligger langt fra en rimelig og retfærdig fordeling til de forskellige brugsstørrelser. Indtil videre vil jeg da også gå ud fra, at lovforslagene er ment som et forhandlingsgrundlag, som vi under det kommende udvalgsarbejde kan bygge videre på.

Som et oplæg til udvalgsarbejdet vil jeg gerne pege på et problem, som venstre ofte har været inde på, nemlig de kommunale ejendomsskatter. Vi ved, at vi pr. 1. august i år skal have almindelig ejendomskyldvurdering. Denne vil efter alt at dømme

[Jens Chr. Christensen.]

give en ret stærk forhøjelse af ejendoms-skylden og dermed en tilsvarende forhøjelse af de kommunale grundskatter. Mon ikke tiden nu er inde til at gennemføre en fiksering af den kommunale grundskyld i kroner og øre, så den virkelig kommer til at fremtræde, som den benævnes, som en fast skat? Der er for mig at se ikke megen fornøft i at gennemføre hjælpeforanstaltninger over for et erhverv og så tage pengene fra erhvervet igen ved en særskat på erhvervets produktionsapparat.

Som et andet spørgsmål til drøftelse i udvalget vil jeg endvidere pege på den lidt efter lidt forstærkede forskelsbehandling, som dansk landbrug møder ved sin eksport til fællesmarkedslandene. Det er for øvrigt også et spørgsmål, som venstre har peget på under tidligere udvalgsarbejde om landbrugslovgivningen. Det kan ikke være rimeligt, at de tab, der er en følge af diskrimineringen over for dansk afsætning inden for fællesmarkedet, i dag skal bæres alene af landbruget; efter min og venstres mening må det være en samfundsopgave. Det må ikke glemmes, at mens dansk industri har fået gunstige muligheder for afsætning inden for EFTA-landene, har de fordele, dansk landbrug har høstet hos disse markeds-partnere, hidtil ikke været af særlig stort omfang.

Jeg skal slutte med at understrege, at vi fra venstres side er villige til at gå ind i et udvalgsarbejde for at finde frem til en lovgivning, der både tilgodeser landbrugets økonomiske vanskeligheder og fremmer en rimelig fordeling af midlerne, så indehaverne af erhvervets forskellige brugsstørrelser føler, at lovgivningsmagten har taget de forventede hensyn til dem og ikke — som tilfældet er i de foreliggende lovforslag — har svigtet familiebrugene.

Peter Larsen: Den revision af loven om afsætning af dansk frugt og danske gartneri-produkter, vi her står over for, drejer sig ikke alene om en revision eller en ændring af selve loven, men også i høj grad om tiden for lovens virke.

Vi kan fra venstres side være enige i, at det er rigtigt, at landbrugets, gartneriets og frugtavlernes bemyndigelseslove løber pa-

rallelt, for selv om gartnerierhvervet ofte benævnes som lillebror til landbruget, er der efterhånden blevet flere og flere berøringsflader disse to erhvervsgrupper imellem ud over den naturlige, der ligger i, at begge lever af at dyrke jorden. Disse berøringsflader kommer navnlig til udtryk, når det drejer sig om afsætningen både til hjemmemarkedet og til eksport. Disse og mange andre ting gør det rimeligt, at disse love behandles sammen og får samme løbetid.

Den egentlige revision af denne lovgivning tegner ikke til at skulle blive ret omfattende. Det, man fra regeringens side påtænker, er jo ikke de helt store ændringer. Dette kan udlægges på flere måder. Det kan udlægges på den måde, at man ikke skønner, der er behov for flere midler til disse afsætningsfremmende foranstaltninger; det kan også udlægges således, at man mener, at denne kun 3 år gamle lov hidtil har virket tilfredsstillende, virket efter sin hensigt, selv om man heroverfor kan hævde, at den vedrørende de økonomiske problemer i realiteten kun har virket i 2 år.

Derfor er det vel rigtigt at slå fast — hvad også tidligere ordførere har været inde på — at der stadig er behov og måske fremover vil blive et voksende behov for en lovgivning af denne art, byggende stort set på principperne i loven om at fastsætte og opretholde visse kvalitetskrav både ved salg til hjemmemarked og til eksport. Navnlig det sidste spiller vel en helt afgørende rolle i en tid, hvor konkurrencen på disse markeder bliver skarpere og skarpere, og hvor det meget ofte mere er et spørgsmål om kvalitet end et spørgsmål om pris, der er afgørende for afsætningsmulighederne.

Dernæst tilstræbtes det jo gennem et afgiftssystem suppleret af mindre tilskud at skabe grundlag for at fremme afsætningen ikke alene af frugt, men også af gartneriprodukter. Alt dette går det foreliggende lovforslag ud på at forlænge næsten uændret.

Kun på et enkelt område er der tale om en egentlig nydannelse, idet der fremtidig skal kunne ydes lån ikke alene som nu til frugtlagre og mosterier, men også til rationaliseringsfremmende foranstaltninger vedrørende afsætningen. Jeg anser denne nydannelse for at være en meget stor fordel, for den er jo et supplement til de bestræ-

[Peter Larsen.]

belsler, der udfoldes for at øge afsætningsmulighederne for en stærkt voksende produktion.

Jeg kunne måske i denne forbindelse finde anledning til at pege på det mærkelige i, at man har skåret beløbet ned fra 20 mill. kr. over en 3-årig periode til nu at være 10 mill. kr. over en 2-årig periode, samtidig med at man udvider området for lovens virke; men det må vi jo se lidt nærmere på i udvalget.

Jeg tror, det er meget vigtigt, at man netop dyrker dette område lidt kraftigt. Hovedvægten må og skal ligge på selve afsætningen og vel her navnlig på de eksportfremmende foranstaltninger. Det er en interesse, som man ikke alene har inden for gartnerierhvervet; der er også en samfundsmæssig interesse i at øge eksportmulighederne. Selv om man kan hævde, og i nogen grad med rette, at eksporten på en række væsentlige områder er steget ganske betydeligt, så mærker man inden for dette erhverv også, at markedsopdelingen i Europa har fremkaldt adskillige vanskeligheder. Det drejer sig ikke alene om forhøjede toldsatsler; det drejer sig også om, at visse restriktioner begynder at gøre sig gældende.

Dertil skal så føjes, at vi formentlig på disse områder som følge af den nye landbrugsordning i fællesmarkedet, hvad gartnerierhvervet og frugtavlens angår, står over for nye problemer, problemer, som man ikke helt kan overse i øjeblikket, men problemer, som vi i forbindelse med en revision af loven nødvendigvis må være opmærksom på. Der går jo visse rygter i øjeblikket, som tyder på, at fællesmarkedet har i sinde at stoppe for visse varegrupper som dem, der kommer fra gartnerisektoren; derfor er det et af de områder, hvor vi må følge udviklingen med opmærksomhed og forsøge på, hvis dette marked går tabt, at søge nye veje som erstatning.

Hvis vi kommer i en sådan situation, vil det være helt naturligt at rejse det spørgsmål, om de i § 6 foreslåede beløb på henholdsvis 2 mill. kr. og 3 mill. kr. er tilstrækkelige, og om disse beløb står i et rimeligt forhold til den samfundsmæssige interesse i at forbedre vilkårene for afsætningen af gartneriprodukter. Jeg tviv-

ler på, at de gør det, hvis man forestiller sig og er opmærksom på de vanskeligheder, der kan komme, med den meget store betydning for hele erhvervets fremtid.

Jeg skal gerne erkende, at det foreliggende lovforslag betyder et fremskridt, en forbedring i forhold til den nugældende lov, idet de uændrede beløb foreslås anvendt over en kun 2-årig periode mod tidligere 3 år. Jeg vil dog i samme åndedrag slå fast, at selv om den hidtidige lov opererer med 3 år, så har ordningen reelt kun virket i 2 år; der er altså ikke tale om en udvidelse af beløbsrammen. Det er et af de spørgsmål, som venstre lægger vægt på at få undersøgt og overvejet i udvalget ud fra den betragtning, at vi tror, det er nødvendigt her at stille større beløb til rådighed.

Jeg vil i den forbindelse også gerne pege på, om man ikke burde overveje at fjerne den opdeling, som i øjeblikket finder sted vedrørende de afsætningsfremmende muligheder. For øjeblikket skelner loven mellem afsætning på hjemmemarkedet og fremme af udførslen af frugt. Er det rimeligt at oprettholde denne fordeling, selv om det økonomiske grundlag i loven jo viser sig at bygge på to forskellige ting? Jeg tror, at vi skal overveje, om det ikke ville være bedre og billigere at kunne foretage et samlet fremskud med hensyn til afsætning. Det ville reklamemæssigt set også kunne virke mere effektivt og billigere, hvis man samlet kunne fremstille det materiale, der skal anvendes begge steder. Det betyder jo blot, at man kan lade de afgifter, som frugtavlerne betaler for den del, der går på hjemmemarkedet, indgå i den fond, som ifølge loven består, og dér sammen med statens bidrag alene danne grundlag for hele afsætningen. Dette forhold giver ingen ændring af virkningerne for de danske forbrugere, og derfor tror jeg, at man ud fra erhvervets interesse burde gøre en lille smule mere ved dette.

Det ærede medlem hr. Chr. Rasmussen bemærkede, at der var en vis utilfredshed med hensyn til de hjemlige sorteringsregler, og at disse ikke blev overholdt. Må jeg til dette sige, at det er jo ikke lovens skyld. Jeg er helt overbevist om, at de regler, som er udarbejdet ifølge denne lov, er klare og utvetydige, og derfor må problemet ligge et andet sted. De regler, der gælder med

[Peter Larsen.]

hensyn til kvalitet, sortering og lignende, har erhvervenes udøvere, både frugtavlernes og gartnerne, en meget stor interesse i at opretholde, fordi det jo, alt taget i betragtning, ligger sådan, at det alene eller i overvejende grad er kvaliteten, man skal konkurrere på. Derfor mener jeg, at dette spørgsmål må løses i anden forbindelse.

Men der er altså en række forhold, hvor man ud fra samfundsmæssige hensyn og ud fra de interesser, der naturligt gør sig gældende inden for gartnerierne og frugtavlernes, må ønske, at vi kan finde en fælles linje, og vi vil gerne i udvalget drøfte de muligheder, der er for en yderligere forbedring.

Jeg skal ikke gå ind i flere enkeltheder ved denne førstebehandling. Venstre er enig i principperne i lovforslaget, ligesom vi er enige i, at loven hidtil har virket godt. Det, der må være opgaven, og som venstre vil lægge vægt på, er at prøve at forbedre ud over de forbedringer, der er kommet til udtryk i det foreliggende lovforslag.

Jeg vil sluttelig gerne fremhæve, at både gartnerne og frugtavlernes ikke mindst i de senere år har gjort en meget stor indsats både med hensyn til at foretage de store og nødvendige investeringer, men også med hensyn til at bryde nye veje og herunder navnlig lagt vægt på at tilpasse sig den moderne tids krav om at levere varen på en sådan måde, at forbrugerne let kan gå til den. Hele erhvervet har været inde i en meget stærk og rivende udvikling og kan karakteriseres som et stadig voksende erhverv, hvor også den samfundsmæssige rolle får en større og større betydning.

Men for disse erhverv gælder det jo såvel som for landbruget, at der stadig melder sig nye og store vanskeligheder, det være sig for eksporten, hvor de klimatiske forhold for vort vedkommende bevirker, at man i mange tilfælde har svært ved at konkurrere med andre lande, og at alene kravet om kvalitet hjælper de danske produkter ud.

Erhvervet må også producere uden at kunne skaffe sig anden dækning end i prisen, fordi denne alene er bestemt af udbud og efterspørgsel; derfor kan dette erhverv ikke som så mange andre få dækning for de meget stærkt stigende omkostninger, som man ikke mindst i dette forår pålægger også dette erhverv. Det må vi have i tankerne,

når vi skal forme loven endeligt. Derfor bliver det en hovedopgave at få den formuleret sådan, at den helt svarer til den moderne tids krav og herunder navnlig, som allerede fremhævet, til de afsætningsmæssige problemer.

I øvrigt er det vigtigt, at vi også på andre områder, der løber parallelt med denne lovgivning, må have held og evne til at forme reglerne således, at de virker hensigtsmæssigt også med hensyn til de nye produkter, som gartnerierhvervet er i stand til at frembringe, og som jo desværre i adskillige relationer har stødt på visse vanskeligheder. Der må med andre ord for dette erhverv skabes den størst mulige lighed overalt, hvor dette lader sig gøre.

Ud fra disse hovedsynspunkter og med disse bemærkninger går venstre ind i det kommende udvalgsarbejde i bestræbelserne for at forbedre vilkårene for disse erhverv.

H. C. Toft: Da folketinget i 1963 behandlede lovforslagene om afsætning af danske landbrugsvarer og kornloven for høståret 1963-64, var det under indtryk af, at forhandlingerne om optagelse i fællesmarkedet for Englands og Danmarks vedkommende var brudt sammen. De vanskelige afsætningsvilkår, der da herskede for danske landbrugsvarer med deraf følgende små priser og alvorlige økonomiske vanskeligheder for det danske landbrugserhverv, måtte forventes i høj grad forværret i den efterfølgende tid, og nye forhandlinger om optagelse i fællesmarkedet var der ikke udsigt til inden for en kortere tidstermin. Vi måtte derfor frygte, at fællesmarkedets landbrugsordninger for flere varegrupper ville træde i kraft og yderligere vanskeliggøre vilkårene for dansk landbrug.

Disse dystre perspektiver, som mange af os anede, blev ikke virkelighed; vi har tværtimod oplevet en mellemliggende periode, hvor priserne på mange af de varegrupper, dansk landbrug producerer, steg på vore eksportmarkeder til gavn ikke blot for den danske landmand, men også til stor gavn for det øvrige danske samfund. Vor handelsbalance og vor valutasituation ville have været endnu ringere, hvis vi ikke havde haft den periode med bedre afsætningsvilkår.

Når det mod manges forventning i denne

[H. C. Toft.]

periode gik bedre end ventet, ved vi i dag, at det i særlig grad skyldtes strenge klimatiske forhold i store dele af Europa og andre steder i verden, som forårsagede nedgang i produktionen i de europæiske lande og dermed prisstigninger på nogle af de hovedprodukter, dansk landbrug producerer.

Men som ventet og frygtet er fællesmarkedets landbrugsordninger nu en realitet, og vi har på adskillige områder mærket disse som åg, der lægges på vore skuldre, tryk, der er så stærke, at vi af økonomiske grunde presses ud af disse markeder for flere produkters vedkommende. Kun for de varegrupper, hvor der endnu kan siges at være underforsyning, har vi mulighed for at sælge til priser, vi kan være tjent med.

Den for Danmark — og i særlig grad for det danske landbrug — ulykkelige deling af Europa i to markedsområder er vi nu ved alvorligt at føle på vor krop. Ethvert initiativ, der kan udfoldes fra dansk side for at samle, må udfoldes, og alt må gøres for at hindre og reducere virkningerne af den for os så skadelige deling af Europa; men der er desværre ingen gode resultater at henvise til. Danske landmænd har i det omfang, det har været dem økonomisk muligt, søgt at billiggøre produktionen ved investeringer i bedrifterne for at gøre dem så rationelle som muligt, men til trods herfor har man gang på gang måttet konstatere, at omkostningsniveauet, udgifterne til vedligeholdelse og til investering, er blevet mere og mere tyngende ikke mindst på grund af den urimeligt høje rente, vi lever under her i landet. Det gør investeringerne særlig dyre og belastende ikke mindst for et erhverv som landbruget, hvor kapitalomsætningen er langsommere end i andre erhvervsgræne, hvilket gør den høje rente til en enormt belastende udgiftsfaktor for landbrugserhvervet.

Når vi i dag skal behandle kornloven og loven om afsætning af danske landbrugsvarer, der skal have en gyldighedsperiode på 2 år, skal man ikke blot se tilbage til det sidste års økonomiske vilkår i landbrugserhvervet — der vel var bedre end de foregående, men som absolut ikke kunne opveje de minusser, de seneste år havde givet landbruget — men vi må nu prøve på at vurdere vilkårene i tiden, der kommer. Vi

må da konstatere, at vi står over for nye og store omkostningsstigninger ved de nu fastsatte lønstigninger og ved de kommende stigninger over pristallet, hvor landbrugserhvervets udøvere står over for at skulle bidrage til samfundshusholdningen gennem de mange nye afgifter og omsforhøjelser uden at have fået udsigt til en stigende indtægt, som andre befolkningsgrupper har sikret sig til at betale disse afgifter med forlods; tværtimod må vi konstatere, at på alle områder undtagen et enkelt, kødsektoren, er der tale om prisfald i forhold til priserne for et år siden, og navnlig har der gennem de seneste måneder vist sig nye afsætningsvanskeligheder og stærkt faldende priser. Det må være på denne realistiske baggrund, vi skal overveje og drage vore konklusioner.

Jeg ved ikke, om det er på baggrund af den udvikling, jeg her har skitseret, at den højtærede landbrugsminister og regeringen er kommet til det resultat, at de lovforslag, der er fremsat her, er de rigtige. Jeg ved i det hele taget ikke noget om, om landbrugsministeren har haft overvejelser i denne retning, inden lovforslagene blev udarbejdet. Det så i alt fald meget mærkeligt ud, at han først, om jeg så må sige, på kræmmeragtig vis slyngede et beløb ud, 210 mill. kr., som han da mente var passende, for så få dage senere at slynge et nyt tal ud, 310 mill. kr.

Vi ønsker derfor under udvalgsbehandlingen at få belyst begrundelsen for det beløb, der står anført i lovforslaget om afsætningen af danske landbrugsvarer. Vi vil have undersøgt, om der er rimelighed og forhold i dette beløb, også når man ser hen til den prisudvikling, der har fundet sted igennem de seneste måneder, og også, om dette beløb er rimeligt i forhold til de omkostningsstigninger, som vi i dag står over for også i landbruget. Landbruget kan jo ikke sikre sig dækning for disse stigninger, men må affinde sig med de priser, det kan opnå på markederne. Jeg går da også ud fra, at vi i folketingsudvalget vil modtage deputationer fra landbrugets organisationer, der vil begrunde de krav, de har fremsat over for regeringen, og som regeringen ikke har fulgt.

Det konservative folkeparti vil søge at skabe grundlag for en saglig vurdering, en

[H. C. Toft.]

saglig belysning af de forhold, der foreligger, og hvad det derefter vil være nødvendigt at foretage i den givne situation. Det konservative folkeparti erklærer sig parat til at medvirke til en lovgivning, der afbøder de vanskeligheder, landbruget møder, og som retter vilkårene op for det egentlige landbrug, det jorddyrkende landbrug — ikke for den rene industrialisering af fødevarerproduktionen uden for landbruget.

Vi ønsker dette gjort gennem en fornuftig kornordning, som jeg senere skal vende tilbage til, men vi ønsker det også gjort gennem loven om afsætningsfremmende foranstaltninger, idet vi ønsker de midler, der stilles til rådighed for landbruget, i videst muligt omfang anvendt til eksportfremmende foranstaltninger, der vil medvirke til, at også det, der avles på den danske jord, og hvoraf hovedparten omsættes gennem den dyriske produktion, kommer til at give større indtægter til landmændene. Dette vil vi opnå derigennem, at midlerne, der stilles til rådighed i den såkaldte dispositionsfond, giver dækning for afgifter, som må erlægges ved salg til fællesmarkedslandene, og derved, at vi gennem dispositionsfonden kan stille midler til rådighed til udligning af de små priser, der opnås f. eks. ved salg af flæsk til de utraditionelle markeder, og til støtte for eksportfremstød på nye og uopdyrkede markeder. Det er der sigte i.

Vi er tilfreds med, at kotilskuddene og ejendomstilskuddene, som der opereres med i den hidtidige lovgivning, nu falder væk. Herigennem følger man endelig de synspunkter, vi har forfægtet gennem alle årene. Vi synes ganske vist, det er sent, man er kommet til at indse rigtigheden af vor stillingtagen. Vi har jo angrebet disse tilskud, som kaldtes rationaliseringstilskud, gennem alle årene.

Vi er tilfreds med, at vore synspunkter også her har sejret, men jeg vil rejse det spørgsmål, om det ikke var rimeligere og rigtigere at anvende flere af midlerne, der

stilles til rådighed, til eksportfremmende foranstaltninger fremfor til direkte tilskud pr. liter mælk. Det samme må siges om de midler, der udbetales til kornpuljen. Gennem dispositionsfonden fremmer vi eksporten og afbøder fællesmarkedets tillægsafgifter, og der er et sigte fremad heri, idet vi søger at bevare vore handelskanaler og handelsforbindelser, indtil det tidspunkt kommer — og det må komme — da Europa bliver en større enhed. Dermed bliver midlerne også til rådighed for de enkelte producenter, de, der lever af at drive det danske landbrug. Også disse spørgsmål vil vi have undersøgt og belyst under det kommende udvalgsarbejde.

Man må også rejse spørgsmålet, om det er en ligelig fordeling, der sker ved at udele midlerne efter mælkeproduktionens størrelse. Det fremmer ikke afsætningen, men det stimulerer produktionen. Og er fordelingen rimelig? Hvad med marskbonden eller de vestjyske bønder, som har store strækninger med vedvarende græsarealer, hvor det ikke er muligt at have stort kohold, fordi arealerne bedst udnyttes gennem kvægopdræt, ved fedning af stude og andre kreaturer? Marskbønderne skal give store priser for det opdræt, de køber til græsarealerne, og det skal de købe af dem, der får et mælketilskud, hvor de selv får lidet eller intet. Jeg er altså noget i tvivl om, at det er den rigtige måde at fordele disse midler på, men også dette må vi se på under udvalgsbehandlingen.

Ved at stemme for finansloven tog vi til efterretning det beløb på 310 mill. kr., der stilles til rådighed for landbruget i det kommende år. Dermed anerkendte vi, at i hvert fald dette beløb måtte anvendes, men vi vil under udvalgsbehandlingen se, om der nu virkelig sker en rigtig fordeling af beløbet, ligesom vi også må have klarhed over, om beløbet er det rigtige og rimelige. Som i tidligere år finder vi, at beløbet til nedbringelse af landmændenes udgifter til kunstgødning er rigtigt anvendt. Det virker jo produktionsfremmende for det, der avles

[H. C. Toft.]

på den danske jord. Den hjemmemarkedsordning, som blev gennemført i 1962, og som vi gik positivt ind for, kan vi tilslutte os nu som før.

Om bemyndigelsesloven, som vi ofte har benævnt denne lov, altså loven om afsætningsfremmende foranstaltninger for landbruget, vil jeg gerne derudover sige, at vi som ved tidligere lejligheder vender os mod den mulighed for etablering af centralt salg af landbrugsvarer, der åbnes gennem denne lovgivning. Det har vi tilkendegivet ved afstemninger her i salen, og her er vort standpunkt uforandret. Vi vender os som tidligere mod de diskriminationsmuligheder, der ligger i den udformning, som lovforslaget har.

Lovforslaget indeholder tillige det nye i forhold til tidligere lovgivning, at der åbnes adgang til opkrævning af en afgift for mælk på indtil 2 øre pr. liter mælk, og derudover gives der også mulighed for at opkræve indtil 50 øre pr. kg smør. Som det ærede medlem hr. Jens Chr. Christensen før gav udtryk for, betyder det i realiteten, at man kan opkræve en afgift på 4½ øre pr. liter mælk. Når man i lovforslaget opererer med et mælketilskud på 3 øre pr. liter, så åbnes der samtidig adgang til at opkræve en afgift af landmanden på 4½ øre pr. liter; vi står altså over for et lovforslag, der tilbyder landbruget 150 mill. kr., men samtidig står vi over for muligheden af, at man kan opkræve afgifter på op til et sted mellem 175 og 200 mill. kr. Vi må under udvalgsbehandlingen nøje have drøftet, hvad dette betyder.

Jeg vil allerede her gerne sige, at det selvfølgelig er af væsentlig betydning for os at medvirke til en lovgivning, der virker afsætningsfremmende. Vi vil på baggrund af de vanskeligheder, som fællesmarkedets landbrugsordning f. eks. for ost vil skabe for os i den kommende tid, medvirke til, at der stilles midler til rådighed for afsætningsfremmende foranstaltninger. Det er derfor, jeg gerne under udvalgsbehandlingen vil drøfte, om det ikke var rimeligere og rigtigere at anvende nogle af de midler, som stilles til rådighed ifølge lovforslaget som mælketilskud, på den måde, at de indgår i dispositionsfonden og udelukkende stilles

til rådighed for den sektor inden for landbruget, der hedder mejeribrugget.

Lovforslaget åbner adgang til, at det med hensyn til de afgifter, der kan opkræves på indtil 4½ øre pr. liter mælk, kan overlades udelukkende og alene til De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation at træffe bestemmelse om anvendelsen af midlerne. Vi mener ikke, det er rigtigt alene at overlade denne bestemmelse til dette ene organ. Også af hensyn til de synspunkter om eksportfremmende muligheder, som hersker i det udvalg, der arbejder vedrørende osten, må kondenseringsfabrikker og private mejerier have interesse i at medvirke til at give deres gode råd om anvendelsen af disse midler, og derfor vil vi under udvalgsbehandlingen også inddrage spørgsmålet om at få et bredere udsnit repræsenteret i den kreds, der skal træffe afgørelsen om anvendelsen af sådanne midler.

Vedrørende kornordningen, der nu foreslås af landbrugsministeren, vil jeg gerne først konstatere, at den følger de retningslinjer, vi ofte har givet udtryk for her i tinget, om en højere kornpris, både for brødkorn og foderkorn. Vi har direkte opfordret til, at der samtidig med en højere basispris for foderkorn indføres et månedligt tillæg til denne for at fastholde den højest mulige pris i høstmånederne, for at de likviditetssvage landmænd skulle sikres den højest mulige pris, når de nødvendigvis skulle sælge, idet vi har den opfattelse, at andre i håb om bedre priser ville udskyde salget og dermed mindske det samlede udbud omkring høst. Et enkelt år lykkedes det os at overbevise den tidligere landbrugsminister herom, men det var kun en stakket glæde.

Det er vor opfattelse, at havde man lyttet til vort råd sidst på vinteren 1964 og fremsat et kornlovsforslag for året 1964-65 på et tidligere tidspunkt, end man gjorde, med forhøjede priser og månedlige tillæg, eller havde man gennemført en kornlov efter de retningslinjer, der dengang var fremsat fra Landbrugsrådets side til en alternativ løsning af spørgsmålet, da havde vi fået sat en bremse på stigningstakten i svineproduktionen, og da havde vi kunnet opretholde en væsentlig højere pris på flæskeprodukter. Vi havde ikke fået den overfor-

[H. C. Toft.]

syning af markedet, der betyder, at vi må sælge svin til meget lave priser. Ansvarer herfor hviler på den nuværende regering og dens tidligere partner, det radikale venstre.

Vi hilser derfor med tilfredshed, at man nu i nogen måde imødekommer vore synspunkter. Men jeg tror ikke, de priser, man er nået frem til, har en højde, der i tilstrækkelig grad vil bremse stigningstakten i svineproduktionen. Hvis man vil dette, mener vi, at vi må op på det niveau, den højtærede landbrugsminister foreslår som slutprisen for næste års kornlov.

For brødkorn var det vel rimeligt på baggrund af omkostningsstigninger at hæve prisen på tilsvarende måde. De prisstigninger, der gennem de seneste år har været på det daglige brød, skyldes jo ikke bedre dækning af landmandens omkostninger, de skyldes, at alle mellemed har fået lønforhøjelser, og at andre omkostninger har skullet dækkes ind over prisen. Det måtte være rimeligt, om landmanden behandlede på samme måde, og da er den foreslåede forhøjelse af brødkornsprisen ikke tilstrækkelig; den dækker ikke de skete omkostningsstigninger.

Vi vil gå til en udvalgsbehandling også af dette spørgsmål med det sigte gennem denne lovgivning at få dækket landbrugets omkostninger ved brødkornsproduktion og med det sigte at gennemføre basispriser for foderkorn, der vil virke neddæmpende på stigningstakten i flæskeproduktionen, for derigennem at sikre dem, der omsætter avlen i den dyriske produktion, de størst mulige priser for denne produktion.

Ligeså vil vi rejse spørgsmålet, om ikke de midler, der spares af staten i første høstår ved brødkornsordningens bortfald, bør indgå i fonden, der skal fremme eksporten af danske landbrugsprodukter.

Vi kan nu som tidligere tiltræde forslaget indholdt om udligningsafgiften for indført skummetmælkspulver, og vi hilser med særlig tilfredshed, at bestemmelser i de tidligere kornlove om, at basispriserne skulle nedsættes for foderkornets vedkommende, når flæskeprisen gik under et vist niveau, nu ikke længere findes i regeringens lovforslag. Også dette noterer vi som en bekræftelse på, at vi har fået ret, når vi tidligere er gået imod denne bestemmelse.

I fremsættelsen giver den højtærede land-

brugsminister udtryk for, at man i regeringen overvejer en belåningsordning for næste høstår. Det vil være rart, inden vi skrider til den endelige vedtagelse af en kornlov for en 2-årig periode, at få opklaret, hvilke retningslinjer en sådan lov skal udformes efter.

Lovforslaget om en rapsordning, der følger den tidligere lovgivning, har vor velvilje. Det ville imidlertid være godt, om denne lovgivning kunne være en yderligere stimulans på dette område, idet det er af væsentlig betydning for de mange, der driver kvægløst landbrug, at have denne afgrøde med i sædskiftet. Vi beklager derfor, hvis det ikke vil være muligt at nå frem til en større afsætning til de danske margarinefabrikker, men vi forstår, at der bl. a. er problemer med kvaliteten af den raps, der dyrkes i Danmark, og vil derfor gerne under udvalgsbehandlingen have drøftet dette spørgsmål nøjere.

Jeg vil hertil føje, at det for det konservative folkeparti har været væsentligt at holde de omkostninger nede, som det offentlige pålægger landbruget i form af ejendomsskatter. Vi noterer med tilfredshed, at landbrugsministeren over finansloven søger midler til at fjerne de amtsskatter, landbruget skal betale, og vi noterer også med tilfredshed, at den højtærede finansminister har fremsat lovforslag om, at statsgrundskylden og statsgrundstigningsskylden af landbrugsjord ikke skal betales i de kommende år. Men hvad de sognekommunale grundskatter angår, vil jeg gerne her sige, at vi nu som før ønsker en afvikling af den sognekommunale grundbeskatning af landbrugsjorden, produktionsmidlet, landbruget har at virke med.

Det fjerde lovforslag: om afsætning af frisk dansk frugt og danske gartneriprodukter, kan jeg tilsige vor velvillige støtte vedrørende den del, der omfatter støtte til fremme af salg og eksport af disse produkter, ligesom vi har den største velvilje med hensyn til at fremme sorteringen bedst muligt. Men den del af lovforslaget, der omhandler udlån af statsmidler til udvidelse og oprettelse af frugtforarbejdende virksomheder og andet, skal man ikke forvente vor støtte til. På en lang, lang række felter inden for dansk erhvervsliv er der mangel på kapital til investeringer, og vi finder det

[H. C. Toff.]

ikke rigtigt at pille dette særlige felt ud til særbehandling med særlig fordelagtige vilkår og muligheder.

Det er beklageligt, at vi lever i en verden, hvor den frie konkurrence ikke kan få muligheder for at udfolde sig, når det drejer sig om jordbrugsprodukter og om forædlede dyreprodukter. Under frie vilkår ville danske landmænd kunne tage konkurrencen op og i vidt omfang klare sig på grund af dygtighed og arbejdsomhed, men sådanne vilkår har vi jo ikke. Derfor er en lovgivning af den foreliggende art en nødvendighed for at bistå det danske landbrug i de besværligheder, det møder på de afsætningsmæssige områder.

Der kan ikke herske tvivl om, at man i det danske landbrug, ude i bedrifterne og i forædlingsvirksomhederne, vil gøre det yderste for at skabe de bedste varer til den lavest mulige fremstillingspris. Der kan heller ikke herske tvivl om, at danske eksportører, private såvel som andelsvirksomheder, vil øve en stor indsats for at finde afsætning for de varer, der produceres. Barriererne, vanskelighederne, der møder os, er vanskeligheder af politisk art, foranstaltninger truffet af enkelte lande eller sammenlutninger af lande. Her må den enkelte give op, her er det landets regering, der må gribe til.

Det er derfor den danske regerings opgave at forfægte vore synspunkter over for fællesmarkedslandene, men det er i lige så høj grad den danske statsministers og den danske udenrigsministers og den danske landbrugsministers opgave at drage omsorg for, at EFTA-aftalens løfteparagraf på fødevarerområdet for landbruget ikke blot er nogle ord på et stykke papir, men er ord, der bliver en realitet. Her må intet forsømmes, her må intet forspildes.

Både i 1961 og i 1963 rejste det konservative folkeparti kravet om, at der samtidig med de kortsigtede foranstaltninger blev gennemført en lovgivning, der sigtede fremad. Fra socialdemokratiets side talte man meget, men det blev ikke til mere, og vi må nu i dag konstatere, at man på ny har ladet den langsigtede opgave ligge. Jeg tænker på jordlovgivningsstrukturproblemerne. Den nuværende landbrugsminister

vil vel som sin forgænger i embedet henvise til, at landbokommissionen arbejder med spørgsmålet, og at man må afvente en betænkning fra kommissionen. Vi har den opfattelse, at det haster mere og mere, og at vi, når vi nu skal gøre op, næppe kan vente en enstemmig indstilling fra landbokommissionen. Jeg er imidlertid ikke i tvivl om, at de synspunkter, det konservative folkeparti gav udtryk for i den første landbokommissionsbetænkning i 1962, i dag vil få en langt videre støtte i kommissionen, og med de taler, der er holdt af den nuværende landbrugsminister og af repræsentanter for partier, der repræsenterer et flertal her i tinget, må man forvente, at der nu er et stort flertal for de synspunkter, vi forfægtede allerede fra 1957 i landbokommissionen og her i tinget i 1962.

Det drejer sig nu, hvor landbokommissionen i snart 5 år har kulegravet disse problemer, næppe om at skaffe flere oplysninger, men det drejer sig om i realiteten at træffe de politiske beslutninger her i folketinget. Vi beklager derfor i dag, at regeringen ikke har ført lovforslag frem her i salen, der kunne åbne for den videre adgang til sammenlægning af ejendomme og fjernelse af landbrugsforpligtelsen fra de mindste ejendomme. Det må være muligt nu at forlange et resultat fra landbokommissionen, og det må også være muligt, hvis dette fortsat trækker ud, her i folketinget at træffe beslutning om en væsentlig udvidelse af den frie sammenlægningsgrænse.

Vi må skabe løsninger, som virkelig sigter mod den fremtid, vi ikke blot ser forude, men som vi allerede er på march ind i. Derfor ønsker vi også under det kommende udvalgsarbejde at drage spørgsmålet om ophævelse af landbrugsforpligtelsen for de mindste ejendomme ind i drøftelserne, og vi ønsker samme sted at rejse spørgsmålet om ændring i landbrugslovgivningen for at skabe en langt friere adgang til at sammenlægge ejendomme, end den nugældende lovtillader. Den nugældende lovgivning sætter den nødvendige strukturændring i en spændetrøje, så det gælder nu om hurtigst muligt at få denne spændetrøje løsnet.

Med disse bemærkninger har jeg givet udtryk for, med hvilket mål og med hvilket sigte det konservative folkeparti går til ud-

[H. C. Toft.]

valg arbejdet, og vi tilsiger på dette grundlag og på denne baggrund en velvillig udvalgsforhandling.

Svend Haugaard: Det radikale venstre er principielt tilhænger af alt, hvad der kan virke afsætningsfremmende og gøre produktionen billigere, herunder i høj grad også sådan noget som rationalisering og finansiering. Vi er ikke mindre tilhængere af en appel til dygtiggørelse, herunder uddannelse, konsulenttjeneste o. s. v. — i det hele taget alt, hvad der kan være med til at fremme konkurrencedygtigheden på lang sigt.

Vi er væsentlig mere betænkelige, når det drejer sig om direkte tilskud, og især da når det drejer sig om noget, der strækker sig ud over en ganske kort kriseperiode. Vi må dog fremhæve, at der er forskel på disse tilskud. Nogle kan virke produktionsfremmende, andre kan være falde-i-søvn-tilskud. Vi må også pege på, at problemerne skal ses i en større helhed, ikke mindst i forbindelse med kornordningen. Det kan godt være, at man, hvis man fastholder ét og ændrer et andet, kommer til at ramme uretfærdigt. Det betyder, at vi principielt hellere vil have mæketilskud end ko- og ejendomstilskud. Men vi vil samtidig pege på, at hvis det foreliggende lovforslag om en højere kornpris bliver en realitet, vil ophævelsen af ejendomstilskuddene i høj grad komme til at ramme de familiebrug, der skal købe korn, uden at de får en tilsvarende erstatning — især når det drejer sig om svine- og fjerkræproducenter.

Vi ønsker at støtte den salgsmæssige dispositionsfond. Det er helt afgørende, at vi er vågne, tænker på eksportfremstød og stadig væk er i offensiven, hvis jeg må bruge et så militaristisk udtryk. Vi er også afgjort tilhængere af mejerirationalisering, men er opmærksom på, at der kan være andre områder, hvor rationalisering også er nødvendig.

Kunstgødningen vil vi måske sætte et lidt større spørgsmålstegn ved. Vi ved, den kan være med til at billiggøre og dermed forøge produktionen, og især kan den spille en vis rolle på den magre jord. Men på den anden side gavner den ikke mindst dem, som nu — det har vi lige hørt det ærede medlem hr.

H. C. Toft sige — så sikkert regner med at få den forhøjede kornpris.

Vi mener også, at hjemmemarkedsordningerne fungerer ret tilfredsstillende, og at de er nødvendiggjort af de mange subsidieordninger, der findes rundt omkring i vore konkurrentlande. Vi skulle jo gerne alle sammen med forventning se hen til en tid, da vi har fri konkurrence; men desværre lader den nok vente på sig lidt endnu.

Endelig vil vi gerne støtte en fornuftig ordning, der giver mulighed for at opkræve en mælkeafgift til støtte for skummetælkspulverproduktionen, så man kan regulere osteproduktionen. Pengene hertil hentes i øvrigt hos producenterne selv og vedrører ikke direkte samfundets kasse.

Det vil altså sige, at vi siger ja til lovforslaget om afsætning af landbrugsvarer, som det foreligger. Men vi vil samtidig minde om, at vi er mest og stærkest interesseret i en langsigtet støtte — bl. a. gennem hjælp til finansiering ikke mindst til førstegangsetablerede, men også finansiering af rationalisering med maskiner og især nye bygninger i landbruget. Men det er noget, vi vender tilbage til i et selvstændigt forslag.

Med hensyn til afsætningen af frugt og gartneriprodukter skal jeg ikke sige ret mange ord; det ærede medlem hr. Peter Larsen har vist også sagt alt, hvad der kan siges om dette område. Jeg vil dog gerne nævne, at det er vigtigt at fastholde muligheden for at gribe ind, så kvalitetskravene kan efterkommes. Vi kan tiltræde såvel støtten til udlån i virksomheder som tilskud til frugt- og grønsageksporten. Vi kan også tilslutte os, at tilskuddet for den sidste dels vedkommende, der før fordeltes over 3 år, nu ydes på 2 år. Jeg kan endelig tilføje, at vi synes, det er helt i sin orden, at en del af pengene anvendes til et fremstød på hjemmemarkedet, så der kan blive mulighed for, at sund frugt kan fortrænge det mindre sunde slik. Vi kan altså anbefale lovforslaget.

Det samme gælder derimod ikke det næste lovforslag, forslaget om en kornordning. Det radikale venstre vedkender sig ansvaret for den hidtidige ordning, ikke fordi vi fandt den særlig ideel, men fordi den var udtryk for det politisk mulige, og vi mener, at vi har strakt os vidt for at få en ordning, der tog rimelige hensyn til alle parter,

[Svend Haugaard.]

I det foreliggende lovforslag er der meget betydelige ændringer, især med hensyn til priserne, men også i en del af de øvrige bestemmelser. Der er efter vor opfattelse tale om et meget betydeligt skred i kornkøbernes disfavør, og jeg kan straks sige, at det radikale venstre ikke kan gå med til den store forringelse i det kornkøbende brugs stilling i forhold til det kornsælgen- des. Jeg har både her og tidligere lyttet til de argumenter, der kunne fremføres som støtte for kravet om en højere kornpris. Så vidt jeg kan se, samler de sig i to grupper. Den ene gruppe, repræsenteret især af det ærede medlem hr. H. C. Toft, fremfører ønsket om, at kornproduktionen skal gøres rentabel. Den anden gruppes argumenter, som det ærede medlem hr. Jens Chr. Christensen står bag ved, går på et krav om at begrænse produktionen af de forædlede produkter, sådan at man ikke overbelastet markedet.

Men lad os først se på ønsket om en rentabel kornpris. Det er der ingen der kan have noget imod. Tværtimod kan vi sikkert alle blive enige om, at en højere pris på verdensmarkedet nok kunne virke som en heldig regulering i en række tilfælde. Men en hævnning af den danske kornpris rører ikke ved verdensmarkedsprisen. Vore konkurrenter køber stadig væk billigt korn og bruger dette billige korn, og England giver næppe én øre mere for flæsket, fordi vi sætter vor kornpris op.

Hvorfor skal det i øvrigt alene være kornprisen, der garanteres? Vi har hørt en hel del i de senere år om stordriftens fordele, og der forlød også lidt om det her i dag. Vi har hørt noget om, at dér arbejdede man rationelt, dér kunne man udnytte maskiner, og dér skulle man ikke bruge så meget af den dyre menneskelige arbejdskraft. Her var fremtiden, her var det rationelt. På den baggrund har man stillet krav om fri sammenlægningsret. Jeg synes, det er ejendommeligt, at det netop er denne rationelle produktion, der skal sikres og beskyttes. Nu knytter man tilmed en arbejdsgiveroverenskomst om højere arbejds løn sammen med en yderligere forhøjelse af kornprisen, og det betyder, så vidt jeg kan se, at det store, såkaldt rationelle brugs forøgede arbejdsudgifter skal betales af den mest

arbejdskrævende brugsstørrelse; det vil uvægerligt medføre en nedgang i arbejds løn for disse brugs ejere. Jeg kan også sige det på en anden måde: det vil faktisk sige, at det store landbrugs arbejdsgivere har skrevet en regning til regeringen for at få dækket den højere arbejds løn, og denne regning går så videre til det kornkøbende brug. Den form for strandhugst vil det radikale venstre ikke være med til.

Det ærede medlem hr. Jens Chr. Christensen sagde her i dag, at der skulle gøres ret og skel over for alle brugs størrelser. Er det, hvad man kalder ret og skel? Han sagde også, at man skulle ikke svigte familiebruget. Jeg forstår så udmærket, at han lagde meget stærk vægt på det; jeg forstår så udmærket den dårlige samvittighed, for det er netop det, der sker med denne kornordning.

Løbspørgsmålet kommer også ind på en anden måde. Lønningerne stiger overalt, og de fleste af os erkender vel, at mange forskellige grupper trænger til disse lønstigninger. De stiger også inden for den industri, hvor landbrugsvarer forarbejdes. Lønstigningerne mærkes dog mest i den dyriske produktion, som kræver væsentlig mere arbejdskraft end arbejdet med at gøre kornet i stand til salg. Hvor kan disse brug, der fremstiller den dyriske produktion, sende regningen hen? Ja vel, vi har hjemmemarkedsordningen, men det er kun en lille del af det. Den største del bliver tilbage. Den må de selv betale, samtidig med at de skal betale regningen for det store brugs forøgede lønudgifter. Er det, hvad man kalder ret og skel? Er det retfærdigt?

Vi er naturligvis indforstået med, at det kan være rimeligt med et dumpingværn. Som jeg har sagt, har vi støttet den nuværende kornordning, der sikrer produktionsprisen og lidt til. Hvis man har brug for og krav om yderligere støtte til en rentabel kornpris, kunne man jo overveje den af husmandsforeningerne foreslåede nettokornsalgsordning. Den vil i hvert fald sammen med visse andre fordele have den fordel, at man klart så, hvem der fik tilskuddene, mens man nu forplumrer det og lader det gå ad helt andre veje. Jeg er ganske klar over, at der kan være administrationsvanskeligheder i forbindelse dermed, men kan man klare planerne om meroms o. s. v.,

[Svend Haugaard.]

kan man også klare dette. Det er i hvert fald værd at overveje, hvis man stadig fastholder kravet om en kornpris over de 46 kr.

Det andet, jeg vil sige noget om, drejer sig om mulighederne for at bremse svineproduktionen. Det blev hævdet her i dag, at det kunne en forøget kornpris. Dog mente det ærede medlem hr. H. C. Toft, at den skulle op til næste års niveau, før den virkelig begyndte at bremse. Man har efterhånden fornemmelsen af, at det er for kornkøbernes skyld, man gør sig disse vældige anstrengelser. Kornkøberne, det vil sige familiebrugene, bør næsten være rørt over, så optaget man er af deres bedste. Men man kunne jo prøve at fortælle en fabrikant af en eller anden industrivarer, at han blev rigere, hvis man fordyrede hans råvarer uden samtidig at fordyre konkurrentens råvarer. Man kunne jo prøve, om man kunne få ham til at tro på det. Han ville nok have en fornemmelse af, at det ikke var helt rigtigt og der blev vanskeligheder med hans markedsandel.

Hvis det, som jeg sagde før, var verdensmarkedsprisen, der blev hævet, var det til at forstå; men når vi hæver den danske kornpris, uden at vore konkurrenter gør noget tilsvarende, har det ikke noget med forstand at gøre — kun med indbildningskraft, hvis man tror på, at det hjælper. Naturligvis kan det virke som bremse, hvis man sætter kornprisen højt op, men så skal den også højt op, så højt op, at produktionen bliver urentabel. Det er der vel ingen der ønsker. Vi er allerede så højt oppe nu, at produktionen af æg og fjerkræ er ved at være urentabel.

Jeg har talt om dette med vældig mange unge landmænd, som jeg kender godt, fordi de er vore egne elever. Jeg har spurgt dem, hvad de siger til en forøget kornpris, spurgt, om det vil begrænse deres produktion. Nej, har svaret været, hvis jeg tjener mindre pr. stykke og skal svare renter og afdrag, må jeg producere flere stykker for at kunne klare det. Det turde være logik.

En forhøjelse af kornprisen vil altså ikke nedsætte produktionen, den bremses først, når kornprisen bliver så høj, at produktionen bliver urentabel. Men det er næppe det, man stiler imod.

Jeg tror ikke, at det foreliggende lovforslag vil regulere produktionen. Tværtimod vil det fremkalde en tvangsforskydning af indtægt fra familiebrug til storbrug. Jeg forstår forfærdelig godt, at det ærede medlem hr. H. C. Toft var særdeles tilfreds med dette lovforslag. Jeg har derimod svært ved at forstå, at man fra venstres og også fra socialdemokratiets side vil tage medansvar for det. Jeg er klar over, at man vil hævde, at der gives kompensation igennem kornfonden. Men den vil det ærede medlem hr. H. C. Toft jo også have nedskåret. Det vil vi for så vidt gerne forhandle om, hvis vi samtidig kan bevare den gamle kornpris. Men på én gang at ville nedskære kornfonden, som skal udligne noget af den ekstra betaling, som familiebruget kommer til at udrede for kornet, og samtidig at ville have den stærkt forhøjede kornpris turde dog være noget urimeligt. Det giver efter min mening en utilstrækkelig kompensation til familiebruget for slet ikke at tale om, at det ikke får den gevinst, som er sikker for det kornproducerende landbrug.

Det er også væsentligt, at der er tale om gennemsnitstal. Der er meget, meget store forskelle mellem de enkelte brug. Nogle er meget inaktive, andre er meget, meget dygtige og har en stor produktion. De første, de inaktive, støtter man. De sidste knalder man ned. Det er resultatet. De unge har en meget stor gæld, de unge skal producere, og for mig at se er denne lovgivning vendt direkte mod ungdommen, der skal overtage brugene.

Jeg har som sagt set, hvordan tidligere elever arbejder med tingene. Jeg har set, hvordan de har den meget store produktion. Vi har prøvet at regne ud, hvad de har betalt i afgift til de kornproducerende landbrug. Jeg har prøvet det for min egen skoles vedkommende igennem en årrække. Jeg har set, at vi år efter år har betalt tusinder af kroner i ekstra kornafgift på grund af vor store produktion. Vi har betalt disse afgifter uden at knurre væsentligt over det, men når man så kommer og siger til os: I er urentable, I duer ikke i dag, jeres struktur er ikke egnet, jeres brug skal sammenlægges — så er grænsen nået, så er det punkt nået, hvor vi ikke længere kan bevare tålmodigheden, hvor vi begynder at reagere.

[Svend Haugaard.]

Der er talt meget om ikke at hindre en naturlig strukturændring. Det, man her gør, er netop kunstigt at fremkalde krav om en jordsammenlægning, mens man hindrer den naturlige specialisering, der kan finde sted, hvis man får en stor omsætning i en stor produktionsgren inden for et forholdsvis begrænset areal. Arbejder man ikke her imod tidens udvikling? Det er i dag sådan, at ca. en tiendedel af landbrugerne er selvforsynende og nettokornsælgere, to tredjedele køber korn og en fjerdedel er selvforsynende. Det foreliggende lovforslag vil fremme selvforsyningen; er det tidens krav i en tid, hvor man ellers taler om specialisering?

Kornloven har en række negative virkninger. For det første, at en stigende kornpris vil indvirke på prisniveauet i meget betydelig grad. Det vil skabe stærkt forhøjede leveomkostninger, det vil være at bære ved til inflationen — det, man fra visse partiers side til andre tider taler så meget om at man ikke vil. Endvidere vil en stigende kornpris bevirke stigende jordpriser, hvad der kan fremkalde stigende spekulation, stigende „byopkøb“, ikke mindst fordi mange af disse bylandmænd arbejder med den ekstensive driftsform, kornbruget. Denne stigende jordpris rammer igen de unge, som skal købe. Med de meget dårlige finansieringsforhold står de så svagt, at de må give op — og så har man jo et forøget argument for det krav om sammenlægning, som man selv har fremkaldt. Og det er vel også det, man ønsker.

De små virksomheder har haft en umådelig betydning for det høje stade, dansk landbrug har nået. Hvad har de gjort, siden man nu vil straffe dem? De har hidtil klaret sig pænt; men man kan sagtens lave en lovgivning, der slår dem ud, og så kan man bagefter sige: ja, dér kan man se, de kunne ikke klare sig, vi fik ret! Jeg vil gerne spørge: har det noget med retfærdighed at gøre?

En stigende kornpris kan også være medvirkende til, at vi får en meget høj selvforsyning. Hvad man så ellers vil gøre, den dag vi er selvforsynende og måske skal begynde at tænke på kornekspport — og til hvilken pris? — det ved jeg ikke om man har overvejet; den dag vil Danmark

kunne optræde i den store verden som indeklemmt husmand med forældet driftsform.

Jeg har endnu et par bemærkninger om enkelthederne med hensyn til brødkornsordningen. Jeg mener, det er rimeligt, at vi ophører med denne ordning, når den ny høst er afsat, den høst, man har sæt i tiltro til, at ordningen blev opretholdt. Men det er urimeligt at fastholde denne ordning, som giver så store udgifter for samfundet uden at give tilsvarende støtte, hvor det behøves. Vi er ikke uden videre tilbøjelige til at acceptere, at der er spærretid for indførsel af foderkorn fra høst og indtil 31. december. Det er ikke noget særlig liberalt forslag, men hvad der måske er værre, er, at det heller ikke er samfundsøkonomisk forsvarligt. Gang på gang ser vi, at der er visse tider, hvor man kan købe hvedekorn billigt, andre tider, hvor man køber det dyrt, og så vidt jeg har bragt i erfaring, er det gennemgående dyrest i januar-februar, hvor man skal til at købe. Derfor kan dette ikke være samfundsøkonomisk forsvarligt.

Endelig er der spørgsmålet om nedsættelse af basisprisen for foderkorn, når flæskeprisen faldt. Det ærede medlem hr. H. C. Toft var glad for, at bestemmelse herom ikke var med i det nye forslag, det er jeg ikke glad for; jeg vil gerne spørge: hvad er argumenterne for, at man lader dette bortfalde?

Jeg formoder, at jeg med disse betragtninger har motiveret, at det radikale venstre ikke alene ikke kan stemme for forslaget, men må stemme imod.

Vi kan tiltræde rapsordningen uden dog at ville påstå, at det er med nogen større begejstring. Jeg selv er noget betænkelig ved at give en lille produktionsgren en sådan særstilling, ikke mindst da det ser ud til, at de tvungne aftagere ofte sælger en del af den modtagne raps videre og ikke benytter den til det tænkte formål. Man betaler altså afgiften uden at benytte varen, som man sælger videre. Det er altså ikke et spørgsmål om pris, men et spørgsmål om kvalitet.

Jeg vil gerne støtte de krav, der er fremsat om, at hvis en sådan ordning skal gøres permanent, må man se på spørgsmålet om kvalitetsforbedring af rapsen. Men under de givne forhold kan vi anbefale

[Svend Haugaard.]

dette lovforslag uden dermed at forpligte os længere end de 2 år, som forslaget omfatter.

Morten Lange: Den hårdt prøvede befolkning i dette land har jo da heldigvis stadig væk fra tid til anden lyst tilbage til at se hen til folketinget som et sted, hvor der er grupperet fornuftige og indsigtfulde mennesker, der tænker på landets vel. Vi må håbe, at den følelse må blive opretholdt, selv om vi fra tid til anden måske nok har skuffet. Men det forekommer mig, at her er et af de tilfælde, hvor man virkelig har ladet en enestående lejlighed gå fra sig til at gøre det klart, at man i lovgivningen, som kommer fra det høje folketing, følger fornuftige, rimelige betragtningsmåder, søger at fordele byrderne ligeligt over landet — mest på de stærkeste skuldre, kort sagt: fører en fornuftig, demokratisk politik.

Det er jo nok en ønskedrøm, men det havde til gengæld været overordentlig smukt, hvis vi kunne opleve i dag, at man fra landbrugets side havde givet regeringen råd af en art, så vi her var blevet præsenteret for lovforslag med, skal vi sige den beskedne ledsagende tekst: ja, nu går det jo altså bedre for os, så nu kan vi godt undvære nogle af de mest akavede ordninger; det er vel ikke sådan, at vi helt kan kvittere støtten i dag — det kan vi jo se på — men vi siger tak for den hjælp, vi fik i de sorte år omkring 1960-61, og vi håber virkelig, vi kan komme igen, hvis det kniber.

Det havde været forståelig tale, det havde svaret til landbrugets stilling i dag. Jeg vil gerne få gjort det helt klart, at det ikke blot er en optimistisk solskinsbedømmelse, men er en bedømmelse, som man må komme til, hvis man — som jeg går ud fra flere af os har gjort det, naturligvis hele den periode, disse love har været gældende, men da specielt i de sidste tider — har set på landbrugsstatistik.

Skal man se på vurderingen, som den

må fremsættes i dag, og som baggrunden er for de lovforslag, vi her behandler, er der ikke tvivl om, at den krisestemning, vi arbejdede i, da forliget oprindeligt blev sluttet mellem andre partier om love af denne art, er der ingen, der kan fremmane i dag, ikke med den sorteste vilje; selv ikke med den mest udprægede anvendelse af typiske landbrugssætninger kan vi nå frem til så sort et billede. Hvis jeg må tillade mig et kort citat fra Sparekassetidende, en artikel af ekspeditionssekretær Døssing, som efter min mening giver en udmærket oversigt over det nuværende stade, tror jeg, jeg vil benytte dette til at understrege mit eget vidnesbyrd og give baggrund for de bemærkninger, jeg herefter kommer med om de enkelte lovforslag. Han skriver:

„En stabil produktion i forening med en betydelig prisstigning for landbrugets hovedprodukter resulterede i driftsåret 1963-64 i en væsentlig forøgelse af erhvervets produktionsmæssige bruttoudbytte. Da tilskudsordningerne, som indførtes ved landbrugsforliget i 1961, fortsat var gældende, blev det økonomiske resultat i fuld udstrækning påvirket af produktionsudbyttets stigning.“

Endelig lidt længere nede i samme artikel:

„Landbruget kan herefter i 1963-64 ikke betragtes som indkomstmæssigt distanceret af de øvrige erhverv. Næppe heller i indeværende driftsår vil en sådan distancering gøre sig gældende.“

Hele forliget, hele strukturen i disse landbrugsordninger, byggede på, at landbruget var i en krisesituation, at det afveg i sine muligheder fra resten af befolkningen, og at der derfor skulle skabes en indsats af den ene eller den anden art. Dette grundlag er nu faldet væk og dermed grundlaget for fortsættelse af lovgivningen.

Når man nu skal prøve på at komme videre, må man gøre sig klart, at det kan man i hvert fald ikke på en målsætning, som den høje regerings talsmænd i denne slags sager har gjort til deres i tiden op til disse ordningers fremsættelse. Jeg så

[Morten Lange.]

forleden i Andelsbladet en overordentlig præcis udtalelse af det ærede medlem hr. Carl Petersen, hvori han forklarede, at de støtteforanstaltninger, vi havde kørt på, havde helt forkert sigte. Det ærede medlem hr. Skytte var måske nok lidt mere nådig. Han var mindst lige så direkte impliceret, men de to partiers meget sagkyndige skribenter, der så tit har været ordførere i dette ting, havde i virkeligheden ikke meget tilovers for den lovgivning, de selv havde været med til at gennemføre. Det forekommer mig, at i denne situation er det højst uheldigt, at vi er blevet præsenteret for en landbrugsbuket, der ligner den, vi fik forrige gang, kun med nogle få afvigelser og de fleste af dem til det værre.

Jeg skal komme med nogle bemærkninger om de enkelte lovforslag og derefter med nogle om, hvilke retningslinjer vi tror det havde været klogere at følge. Jeg skal tage lovforslagene, skal vi sige i den skønhedsmæssigt rimeligste rækkefølge, og jeg skal da gerne tage de pæneste af dem først.

Det er ganske interessant at se, at lovforslaget om afsætning af frisk frugt og danske gartneriprodukter og hele det komplekse er en meget fornuftig hjemmemarkedsordning. Det er ikke det store og kraftige indgreb, men det er ellers ganske karakteristisk, at denne lovgivning så til gengæld heller ikke er blevet udnyttet i større målestok. Man har åbenbart dårligt nok villet vide af den. Det er ikke så længe siden, vi her i tinget havde besvær med at finde ud af, om man overhovedet ville bruge pengene. Mit parti har hidtil stillet sig venligt over for denne lov. Jeg er ikke sikker på, at vi vil opretholde venligheden, ja, venligheden vil vi såmænd godt opretholde, men vi kan da i hvert fald ikke være med til at opretholde pengene i den, medmindre vi får dokumenteret, at der er brug for dem, og det har det hidtil skortet på.

Men når jeg så går videre til de øvrige, må jeg sige, at det er uhyre vanskeligt at finde sted og plads for en elskværdig vurdering selv af dele af lovforslagene. De resterende positive ord, jeg har at sige om de lovforslag, vi har fået forelagt, vil nok samle sig omkring forslag til lov om afsætning af danske landbrugsvarer, som dog

indeholder enkelte fornuftige afsnit, som må tillægges positiv betydning og har et rigtigt sigte. Der er en hel del penge afsat til egentlig afsætningsfremme, altså virkelig til at få afsat vore landbrugsprodukter på fremmede markeder og til propaganda for dem o. s. v. Mit parti har hele tiden hævdet, at det var en fornuftig ting og måske noget, der kunne udvides.

Vi er også af den opfattelse, at det vil være fornuftigt fortsat at yde tilskud til rationalisering af mejerier o. lign. Der er for os ingen tvivl om, at der er betydelige mangler på dette område stadig væk. Vi ser, at der er ved at komme lidt liv i spørgsmålet om mejeristrukturen her i Danmark, men vi er ikke så forfærdelig overbevist om, at man derigennem har nået en virkelig rationalisering. Jeg tror, det var det ærede medlem hr. Chr. Rasmussen, der netop gjorde os opmærksom på, at der er meget store svagheder i det arbejde, man dér har gennemført, som slår igen på de landmænd, der skulle sørge for, at samarbejdet gik ordentligt, på den måde, at den enkelte ved ét mejeri får et meget lavere afregningstal, end han kunne få ved et andet, hvilket er et godt tegn på, at der er noget i vejen.

Men der er meget mere i forslag til lov om afsætning af danske landbrugsvarer end det, jeg her har nævnt. Der er først og fremmest det meget betydelige tilskud, man nu har tænkt sig at give til mælken, udvejet pr. kilo. Et sådant tilskud er måske at foretrække fremfor kohaletilskud, hvis man endelig skal af med pengene på en urationel måde, men det forekommer mig, at bare den kendsgerning, at mejerierne kan afregne så overordentlig forskelligt, som de gør, gør det temmelig tydeligt, at man har al god grund til at sige, at det er på rationalisering af produktionen, man skal sætte ind, og ikke på støtte til den enkelte liter mælk. Jeg er ikke i tvivl om, at rationaliserer man produktionsordningen, ville den enkelte landmand få meget mere udbytte end de to øre, vi nu uddeler her ved kostalden som et beskedent tilskud, som vi uddeler i flæng, ikke som en præmiering til de dygtige, men jævnt hen og over hele markedet. Hvis man anvendte lignende beløb til virkelig rationalisering, kom vi nogen vegne.

[Morten Lange.]

Nu går vi frem på den sædvanlige måde, således at vi giver støtte og holder så nogenlunde liv i det, der ikke kan klare sig, og det, som måske ikke burde klare sig, og ikke giver nogen virkelig afgørende støtte til det, der er fremdrift i. Det er den slags former for småhjælp over en bred front, som ikke er hjælp til nogen, på trods af at det er en enorme beløb, vi investerer i det. Det er en beskeden støtte til den enkelte landmand, en beskeden støtte, som jeg er sikker på at mange af dem gerne ville undvære, hvis de vidste, at der til gengæld kom gang i selve hovedarbejdet for dem: rationaliseringen af det danske landbrug; så er jeg helt sikker på, at man gerne gav afkald på de toører.

Det hører med til billedet og til det skadelige i billedet, at hele hjemmemarkedsordningskomplekset også er opretholdt. Hjemmemarkedsordningen var ikke populær, da den blev gennemført. Den er ikke blevet mere populær siden. Det er muligt, den er blevet glemt af mange. I så fald er det det eneste, der kan siges til fordel for den. Men så skal det ved denne lejlighed erindres, at blandt mange andre udyder, den har, er én den, at den sætter pristallet i vejret, og det er man da ikke mindst fra landbrugsside så bekymret over, ja, vi er næsten imponeret over at høre, hvor bekymret man er. Vi kan tilslutte os denne bekymring, og vi kan da her pege på, at her er da et af de steder, hvor man kan pille ved pristallet på en fornuftig måde og få det til at gå den rigtige vej: ved at tage hjemmemarkedsordningen ud af billedet. Jeg er helt sikker på, at man kan finde en langt mere rationel måde at få landbrugspriserne til at blive dækkende på end ved hjælp af den slags små subsidieordninger, som man også her kører med.

Værst i buketten er naturligvis den meget stærkt forøgede støtte, man kommer med i form af kornordning og rapsordning. Kornordningen har altid været det i dette kompleks, som har været mest udpræget lavet specielt til støtte for det store og korndyrkende landbrug, og det er ikke blevet mindre tydeligt ved det nu fremsatte lovforslag. Det ærede medlem hr. Svend Haugegaard behandlede denne sag med en sådan omhu og eftertrykkelighed, at jeg skal

nøjes med i vid udstrækning at underskrive de bemærkninger, han kom med. De var både grundige og rigtige. Jeg skal blot lægge noget til, som det ærede medlem ikke tog med, nemlig at denne ordning ikke alene er en asocial ordning for landbruget, det er også en ordning, der er overordentlig ubehagelig over for forbrugerne. Nu skal jeg ikke komme med den ene øre på rugbrødet. Jeg skal lade denne ene øre eller den halve øre — eller hvor meget det nu er — på rugbrødet ligge. Det er ikke det. Nej, det er simpelt hen det, at vi får et dårligere produkt på markedet ved, at vi skal bruge dansk korn til brødkorn, end vi kunne få, hvis vi brugte korn fra lande, der egner sig bedre til avl af brødkorn.

Jeg har sagt dette før, og det ærede medlem hr. Skytte, som dengang var landbrugsminister, forklarede, at det var dog en frygtelig påstand; men af den nylig afgivne beretning fra Københavns Brødfabrik fremgår det, at professor Ege stod op og holdt et meget langt og meget veldokumenteret indlæg om, at brug af dansk brødkorn var overordentlig slet, var generende for brødfabrikationen og gav et ringe produkt. Jeg vil gerne have, at vi her i folketinget tager en lille smule hensyn, når man fra sagkyndig side kommer med så stærke udtalelser, for så er det dog næppe ren propaganda. Jeg er ikke i tvivl om, at vi gør os selv som forbrugere og også dansk landbrug en dårlig tjeneste ved at favorisere et så ringe produkt som dansk brødkorn på vort marked, der skulle være et elite-marked for landbrugsprodukter. Det er helt tosset, at vi har en ordning, som favoriserer dyrkning og næsten forbyder at bruge andet korn her i Danmark. Der var al mulig god grund til at komme væk fra det.

I det hele taget er der endnu en gang grund til at sætte spørgsmålstegn ved, om det da er så afgørende vigtigt, at vi favoriserer korndyrkningen her i landet. Korndyrkning har jo umådelig store ulemper. Bortset fra det klimamæssige kræver korndyrkning meget store investeringer i maskiner og følgelig en meget betydelig skattekompensering ved afskrivningsreglerne, den giver en spidsbelastning, hvad angår beskæftigelsen, og meget andet godt. Mange generende træk i dansk landbrug synes mig at være understreget ved, at vi fortsætter med at

[Morten Lange.]

subsidiere korndyrkningen. Det forekommer mig, at vi burde komme væk fra den tid, og at vi burde få korndyrkningen reduceret til de arealer, der virkelig egner sig til det, og de brug, der virkelig er indrettet til det, så at ikke de, skal vi sige grænsemæssige arealer også inddrages, kun fordi vi lægger subsidier på.

Så påstår man, at kornordningen skal virke svineregulerende. Jeg er ganske enig med det ærede medlem hr. Svend Haugaard i, at det er overordentlig falsk, og her ser vi jo i virkeligheden svikmøllen stillet op, sådan som man nu har gjort det ved dette sæt subsidieordninger. Det er karakteristisk, når man begynder at subsidiere, at hvis man ikke gør det ganske overordentlig præcist, så laver man ulykker ved det. Her har man i lange tider subsidiert korn- dyrkerne på bekostning af andre brugere. Disse brugere må man så gøre et eller andet for dels ved at give dem nye subsidier, dels ved, at de vel nok får en væsentlig andel i mælkepengene. Sådan lader man det køre rundt. Jeg er helt sikker på, at hvis man afskaffede hjælpen og alle disse ordninger, ville dansk landbrug klare sig lige så godt, og skatteyderne ville klare sig væsentligt bedre. Det var også værd at tænke på i denne forbindelse.

Jeg har gemt rapsordningen til sidst i gennemgangen; det er kun, fordi den er da i virkeligheden blandt de helt utålelige af landbrugsordningerne. Den har den følge, at vi sætter vore margarinepriser i vejret; derefter sælger margarinefabrikkerne rapsfrøet til underpris, for det kan ikke bruges til margarinefabrikation. Det er jo en stor farce. Det er meget muligt, at det er gavnligt for sædskiftet at dyrke raps, men jeg er helt sikker på, at man kan hitte på noget andet. Der er ingen grund til, at margarineprisen her i landet skal stige, for at man kan sælge rapsfrøet til underpris til nogle andre. Det er en sådan ordning, at folk ikke tror på det, hvis man fortæller dem om den. Men så vidt jeg kan se af den højtærede landbrugsministers fremsættelsestale, er det rigtigt, og endnu en gang udtrykker den højtærede minister håbet om, at det nok skal blive bedre en anden gang.

Jeg har flere gange sagt, at jeg var lidet

overbevist om, at disse love var nødvendige, og at de var nogen nytte til. Jeg tror ikke, at det vil blive et nettotab, udregnet fuldt i kroner og øre, for landbruget, hvis vi afskaffede dem, men inden man skal subsidiere, skal man da i hvert fald gøre sig klart: er der nogen som helst levende fornuftig grund til det? Med de driftsresultater, vi i dag har i landbruget, er det i hvert fald noget, man kan sætte et meget stort spørgsmålstegn ved.

Vi er i den situation, at vi kan finde frem til nogle forholdsvis overskuelige indkomst-tal for 1963-64. Det ser ud, som om en gårdejer med en gård på 20-30 ha, altså en lille bondegård, ligger med en årsindtægt på lige knap 24.000 kr. Ærlig talt, 24.000 kr. er jo ikke lige netop en årsindtægt, som man plejer at yde tilskud til for at få den stabiliseret yderligere. Det er en net indtægt. Det ligger over, hvad en faglært arbejder her i Danmark tjener, og så er der endda ikke taget hensyn til, at den samme udmærkede gårdejer har sin husleje ansat til under 1.000 kr., og til mange andre forskellige fordele, plus at hans eventuelle ekstraindtægter ikke er regnet med. Altså med andre ord: indtjeningen i det jævne, almindelige danske landbrug er sådan, at der ikke ses at være nogen som helst fornuftig grund til subsidiering.

Jeg er af den opfattelse, at det skulle man tage og benytte sig fuldt ud af; for jeg er ikke i tvivl om, at med de ordninger, vi har haft løbende, ville landbruget naturligvis kunne sikre sig en hel række fornuftige støtteforanstaltninger netop i denne situation, hvor der ikke er så meget brug for hjælp til den enkelte — hvis der overhovedet er det.

Man kan finde frem til andre meget optimistiske tegn i statistikken, bl. a. angående landmændenes trang, evne og lyst til i disse år at investere. Landbrugets Realkreditfond har netop i går ladet meddele, at lånelysten var i meget stærk stigen, især til investeringer, især blandt unge landmænd og især til investering i kostalde og lignende fornuftige ting. Det tyder på vilje og arbejdslyst, og det er for mig helt givet, at hvis man kunne sætte ind dér, få rentebyrden sat ned, give bedre lånevilkår og lette generationsskiftet, ville man vinde virkelig varige fordele for landbruget, som ikke gik

[Morten Lange.]

til bare næste gang, der kom en lille afsætningsformørkelse. Men det vil man altså åbenbart ikke.

Et lille, skikkeligt ændringsforslag på 6 mill. kr. til en forbedring af lånesituationen — nej, det kunne der ikke være tale om. Der fik vi så nogle henholdende bemærkninger, ikke mindst fra konservativ side, om, at det var helt forkasteligt, for det var til en brugsstørrelse, der alligevel ikke havde fremtid for sig o. s. v. Ja men det er også forkert, for den brugsstørrelse, der er tale om, i størrelsesordenen 10-15 ha, har såmænd den bedste forrentningsprocent i 1963-64, så det står da ikke helt elendigt til — tværtimod. Det viser sig også, at investeringslysten grupperer sig lige nøjagtigt i denne brugsstørrelse i højere grad end i nogen anden brugsstørrelse. Landbo-kommissionens fastsættelse af de grænser var fornuftig, og det ærede medlem hr. H. C. Tofts bestandige hakken på denne grænse er ikke understøttet af noget som helst andet end af den forkerte subsidiepolitik, specielt kornordningen, som man samtidig prøver at føre igennem.

Men når man nu er havnet i så dårlige forslagssæt, skyldes det ikke regeringens dårlige intentioner; det er ikke, fordi regeringen ikke har fået bedre råd, ikke fordi man ikke var sindet at være fornuftigere; men man er kommet ud for — hvis jeg må citere det udtryk, som en højtstående talsmand for Landsorganisationen De samvirkende Fagforbund brugte — en afpresning i forbindelse med overenskomstforhandlingerne. Hvis man andre steder kommer ud for en afpresning, er det en sag, der henhører under den højtærede justitsminister og de folk, han har ansat. Den højtærede justitsminister kan vel næppe mobiliseres i denne sag — det kunne ellers have været fristende. Men jeg vil håbe, at den højtærede landbrugsminister nu, da sagen bliver lagt frem her i tinget og vi får lejlighed til at se på den i et udvalg, se på, hvad det er for argumenter, der er kommet frem, vil være opmærksom på, at det jo egentlig er en afpresning, han har været ude for. Og så tror jeg nok, at man i det høje ting i den sidste ende vil være så fornuftig, at man, hvis en minister bliver udsat for et afpresningsforsøg, vil kunne enes om at sige stop.

Mit parti er overordentlig villigt til at diskutere en støtte til det danske landbrug til fremme af rationaliseringen for at nå til bedre driftsformer og til fremme af afsætningen — kort sagt en fremsynet landbrugspolitik. Men vi er helt uvillige til at være med til at støtte en asocial landbrugspolitik og helt uvillige til at være med til at støtte en landbrugspolitik, der betyder en art socialhjælp til et landbrug, der i hvert fald i disse år klarer sig forholdsvis godt. Det vil ikke være rimeligt, og en sådan politik bør ikke blive resultatet af disse lovforslag.

Vi har før set, at buketter er blevet fri-seret, når de er kommet igennem et udvalg, og vi vil udtrykke velvilje til at være frisører, også når det gælder denne buket. Vi håber, at de værste tidsler kommer væk, og at andre og bedre blomster vil komme i stedet — der er nok at plukke af — så at resultatet kan blive en helt anden og varig produktion i det danske landbrug; og det kan det, hvis man plukker andre blomster og sætter ind i denne buket end den samling tidsler, som landbrugsministeren er blevet påpresset — påpressede tidsler stikker i hånden.

Bækgaard: Jeg vil begynde med at gøre nogle bemærkninger om tidspunktet for fremsættelsen af de landbrugslovforslag, vi har til første behandling her.

I mit parti er vi skuffet over, at de kommer i den 12. time, ikke alene fordi de er fremsat efter den 15. marts — der jo ellers betragtes som sidste frist for fremsættelse af lovforslag — men også og i højere grad fordi de økonomiske konsekvenser af lovforslagene allerede er og skal være at finde på den finanslov, vi vedtog i det høje ting den 30. marts. Jeg synes, det er helt meningsløst at behandle landbruget sådan, da det jo ubestridt er det erhverv, som gennem sin eksportindtjening leverer langt den største del af den fremmede valuta, som hele det danske samfund er så afhængigt af; for den sandhed står jo stadig ved magt, som siger, at i samme takt som landbrugets valuta-indtjening går ned, vil industriens hjul gå i stå. Det er ord, som er værdifulde at erindre sig ved disse lovforslags videre behandling i det høje ting. Men fremsættelse og vedtagelse af landbrugslove må i frem-

[Bækgaard.]

tiden stå i bedre forhold til de kommende finanslove.

Jeg er godt nok klar over, at den højtærede landbrugsminister til dels kan undskylde sig med, at overenskomstforhandlingerne mellem landbrugets arbejdsgivere og arbejdere vel må være tilendebragt, før disse lovforslag kan fremsættes. Men var det så ikke en opgave for den højtærede minister at gøre sin indflydelse gældende f. eks. over sin kollega arbejdsministeren, således at landbrugets overenskomster fik samme terminer som industriens? Efter de uafhængiges formening er det helt urimeligt, at overenskomstforhandlingerne i landbruget skal komme som en slags bivogn en måneds tid efter, at de store overenskomstområder har forhandlet sig til rette.

Jeg har ønsket at gøre disse indledende bemærkninger, for at der ingen tvivl skal være om de uafhængiges syn på den betydningsfulde stilling, landbruget har i hele samfundsmaskineriet. Det er mit indtryk, at havde regeringen og regeringspartiet fulgt de synspunkter, som vort parti siden 1960 har givet udtryk for adskillige gange, så havde vi været forskånet for at skulle beskæftige os med landbrugets problemer hvert eller hvert andet år, som tilfældet er nu. De hidtidige landbrugslove, såvel de strukturprægede som de produktionsprægede, har alle haft den store fejl, at de kun har muliggjort en ganske kortsigtet landbrugsplanlægning og -politik, og da lovforslagene her — som ministeren næsten enslydende siger i den skriftlige fremsættelse til alle 4 lovforslag — er en videreførelse af de gældende love, ganske vist med forskellige mindre ændringer, giver det for mig at se ikke stort håb om en virkelig effektiv lovgivning for landbruget.

Følgen af en sådan kortsigtet lovgivning kan desværre alt for tydeligt aflæses i det stærkt dalende antal medhjælpere i landbruget; mange af disse forlader nemlig efter min formening ikke erhvervet, fordi lysten og interessen er svindende, men simpelt hen fordi ca. 80 pct. af samfundet gennem et forkert pristalssystem tildeler hinanden lønstigninger på bekostning af de resterende ca. 20 pct., som er uden for pristallet, og hvoraf landbruget udgør hovedparten, så-

dan at muligheden for de unge i landbruget for en nogenlunde rimelig økonomisk ligestilling med jævnaldrende i andre erhverv på forhånd er udelukket. Ikke alene forlader de unge medhjælpere landbruget i disse år; men i tabel 17 i de af professor Gad til alle folketingets medlemmer sendte betragtninger i artiklen „Dansk landbrug i økonomisk vækst“, februar 1965, kan det læses, at også unge selvstændige landmænd forlader erhvervet, idet antallet af selvstændige landmænd mellem 35 og 44 år i tidsrummet 1950-60 er faldet med godt 10.000 eller ca. en femtedel, medens antallet af landmænd over 55 år i samme tidsrum er steget med godt 7.000 eller ca. en ottendedel.

Jeg har nævnt disse forhold, fordi de desværre med al ønskelig tydelighed siger, at danske landmænd er ved at miste troen på en fremtid for erhvervet, og kommer vor landbrugslovgivning ikke meget snart ind på en helt anderledes langsigtet planlægning, vil industriens hjul hurtigt blive påvirket heraf. Et erhverv, hvis udøvere efterhånden overvejende består af folk i nærheden af pensionsalderen, er efter min mening dømt til undergang, og så kan det øvrige samfund overveje, om det ikke i tide burde have interesseret sig lidt mere for de ca. 5 milliarder kr., som dansk landbrug årlig hjembringer i fremmed valuta til den fælles husholdning.

Ved fremsættelsen af finanslovforslaget den 27. november sagde den højtærede finansminister om landbruget — det står at læse i Folketingstidende 1964-65, spalte 1078 —

„På finanslovforslaget er kun opført de udgifter ved landbrugsordningerne, der er en følge af den gældende lovgivning. Om en rimelig indkomstmæssig placering af landmændene vil stille yderligere krav til statsfinanserne, er endnu ikke afgjort.“

Jeg går ud fra, at den samlede regering står bag disse lovforslag, men jeg kan ikke være enig med regeringen, hvis den mener, at de er udtryk for en rimelig indkomstmæssig placering af landbruget, for som jeg nævnte for lidt siden, har et uheldigt pristalssystem medført, at landbruget er sakket langt bagud i den hjemlige prisudvikling, og hertil har også bidraget den ulige konkurrence med andre landes statskasser, der

[Bækgaard.]

gennem tilskud af forskellig art har holdt priserne kunstigt nede på eksportmarkederne. I stedet for det nuværende forbrugspristal bør vi have et produktivitetspristal, som omfatter hele samfundet. Den forskel, der er og har været mellem produktionspris og eksportpris, er udtryk for, hvad samfundet skylder eksporterende og dermed valutaskabende erhverv. Om en sådan gæld bliver honoreret gennem produktionspræmiering eller eksportpræmiering, kan vel i og for sig være ligegyldigt.

I den forbindelse vil jeg da lige nævne, at i lovforslaget om afsætning af danske landbrugsvarer er der efter min opfattelse gjort et lille skridt i den rigtige retning derved, at man går over fra ejendoms- og kotilskud til mælketilskud. Da der sikkert er mange både i og uden for det høje ting, der ikke helt gør sig klart, hvorfor jeg hæfter mig så stærkt ved pristalssystemet, vil jeg gerne oplyse, at havde landbrugets produktions- og eksportpriser været beregnet på samme basis som det nuværende pristal, ville 1 kg smør i 1963 have kostet 11 kr. 16 øre imod nu 7 kr., altså ca. 50 pct. mere, og tilsvarende ville det have været for næsten alle vore landbrugseksportvarer; 100 kg byg ville have kostet 74 kr. 40 øre mod nu 45 kr. 83 øre. Og for at ingen skal gøre sig forkerte forestillinger, synes jeg, det skal nævnes, at disse priser er udtryk for den stigningstakt, der har gjort sig gældende, siden pristallet blev startet. Dengang var landbrugspriserne beregnet i samme forhold som de øvrige priser, og derfor var der intet hensyn taget f. eks. til, at over halvdelen af den mælk, som landbruget producerer, er malket i forskuddt arbejdstid og weekends. Jeg gør lige opmærksom på så lille en ting, bl. a. fordi en præst for nogen tid siden ønskede løntillæg for at arbejde om søndagen.

I dagspressen landet over har disse landbrugslovforslag jo været genstand for nogen drøftelse og meningstilkendegivelse. Flere har sammen med det ærede medlem hr. Morten Lange givet udtryk for, at som følge af en bedring af landbrugets forrentningsprocent var det overflødigt med støtte til landbruget. Jeg håber, at de, som er inde på den tankegang, har sat sig grundigt ind

i beretningen fra Landbrugets Realkreditfond, som blev offentliggjort i tirsdags, og hvoraf det fremgår, at alene i 1964 har fonden udlånt 166 mill. kr. Som supplement til dette kan jeg oplyse, at i 1962 steg landbrugets gæld med ca. 3 mill. kr. om dagen. Det tyder jo ikke meget på, at landbrugets indtjening er særlig god, selv om forbedrede eksportpriser i 1963 og 1964 har medført den før nævnte stigning i forrentningsprocenten.

I den forbindelse vil jeg også gerne gøre det ærede medlem hr. Morten Lange og flere opmærksom på det økonomiske sekretariats årsoversigt fra 1. marts 1965, hvori der peges på, at de forbedrede eksportpriser er fremkommet ved ugunstige klimatiske forhold i Argentina og Vesteuropa i 1963, som medførte betydelige besætningsreduktioner; besætningerne kan tidligst ventes retableret i 1965-66, men deres genopbygning vil sikkert være ensbetydende med større konkurrence og faldende priser til den tid.

Til selve lovforslagene har jeg ikke mange bemærkninger at gøre. Som jeg sagde før, er jeg af den opfattelse, at lovforslaget om afsætning af danske landbrugsvarer er ændret i den rigtige retning ved, at ejendoms- og kotilskud på 150 mill. kr. ændres til et tilskud pr. kilo produceret mælk, som efter den mælkemængde, der forventes produceret i de kommende år, vil udgøre ca. 3 øre pr. kilo. Det er en direkte produktionspræmiering, og den falder på den mest arbejdskrævende del af landbruget, nemlig kvægholdet, der ifølge landbrugstællingerne vel netop af den grund har haft en faldende tendens i de senere år, selv om den før omtalte forbedrede økonomi i 1963-64 i overvejende grad skyldes bedre priser på slagtekvæg. Men i betragtning af, at alting er steget stærkt i de to år, den nuværende lov har virket, ville 5 øre pr. kilo sikkert give et mere passende forhold, såfremt der skal være tale om en blot nogenlunde rimelig indkomstmæssig placering.

I mit parti er vi tilfredse med, at hjemmemarkedsordninger og gødnings- og mejerirationaliseringstilskud fortsætter, ligesom vi ser med megen sympati på, at grundskyld til stat og amt bortfalder. Fra vor side har vi gang på gang sagt, at det er

[Bækgaard.]

urimeligt at beskatte produktionsapparatet. Ligesom tidligere ærede ordførere er jeg også interesseret i, at det kommende udvalg grundigt behandler den kommunale grundskyld og den foreslåede sødmælksafgift. Der er her usikkerhedsmomenter, som muligvis kan virke uheldigt og derved forstyrre lovforslagets sigte.

Men i lovforslaget mangler vi noget væsentligt, nemlig låne- og opsparingsordninger for unge, førstegangsetablerede landmænd. Jeg nævnte før, at landbruget var stærkt på vej til at blive et gammelmandserhverv, og jeg pegede på et ændret pristal som et af midlerne til at give ungdommen mod til at fortsætte med landbruget. Et andet og sikkert ikke mindre væsentligt middel til at fastholde de unge er at skabe mulighed for, at de overhovedet kan komme i gang som selvstændige landmænd. Så vidt jeg ved, har der i den store landbokommission — ja, det var måske bedre at kalde den den stille kommission — været drøftet netop sådanne låneforanstaltninger, og jeg henstiller indtrængende til det udvalg, der skal behandle lovforslaget, at gøre sådanne foranstaltninger til virkelighed. Man må nemlig huske på, at de unge i landbruget slet ikke er på højde med f. eks. den studerende ungdom, når der skal sammenlignes med hensyn til lån og legater.

Til lovforslaget om afsætning af dansk frugt skal jeg kun gøre den bemærkning, at de uafhængige finder det rigtigt, at udlånsordningerne udvides efter det behov, der har vist sig at være.

Så kommer lovforslaget om en kornordning. Efter at have hørt flere af de ærede ordførere kan man ikke just sige, at der er enighed herom. Ja, af det ærede medlem hr. Morten Langes tale fik man nærmest det indtryk, at vi hellere skulle lade være at dyrke korn. Må jeg spørge: skal vi så til at dyrke svampe?

Der er i lovforslaget en mindre forhøjelse for såvel foder- som brødkorn, således at de skitserede priser på foderkorn stort set svarer til det, vi foreslog i 1963. Her har vi igen dette, at de mellemliggende to års inflation skal landbruget ingen kompensation have for. Det må jeg på ny understrege det forkerte i, ydermere da fællesmarkedet

netop i 1964 er blevet enig om en fælles kornpris fra den 1. juli 1967, således at hvedeprisen bliver 73 kr. 95 øre pr. 100 kg, og bygprisen bliver 63 kr. 51 øre pr. 100 kg. Nu er det vel sådan, at langt den overvejende del af det danske samfund sammen med et stort flertal her i det høje ting ønsker og håber på et sammensmeltet vesteuropæisk handelsområde, og da jeg går ud fra, at bl. a. det radikale parti deler dette ønske, vil jeg gerne spørge det ærede medlem hr. Svend Haugaard, om det ikke ville være højst uheldigt at bevare en lav kornpris her i landet og så lige pludselig lade den ryge op med en halv snes kroner, når vi forhåbentlig bliver tilsluttet et sådant stort europæisk handelsområde. Det vil efter min mening skabe en forstyrrelse i produktionen, som hverken landbruget eller samfundet kan være tjent med.

En anden side af kornprisen er, som flere af de ærede ordførere har været inde på, dens forhold til baconproduktionen. I mit parti tillægger vi dette forhold stor betydning, og det er for os et stort spørgsmål, om den foreslåede foderkornpris kan blive den regulator, der synes tiltrængt i svineproduktionen. Personlig kan jeg ikke afgøre, om vi med den foreslåede pris kan undgå en prisdifferentiering. Men jeg er helt enig med dem, der mener, at hellere må kornprisen yderligere 1 à 2 kr. op, end at vi skal have en svineregulering, som det administrativt vil blive uhyre svært at gøre retfærdig, især over for unge, nyetablerede baconproducenter. Jeg henstiller derfor til det kommende udvalg at kulegrave netop dette problem meget grundigt.

Endvidere vil jeg gerne spørge den højtærede minister, om ikke den påtænkte belåningsordning for landbrugets salgafgrøder kunne fremskyndes, så den allerede trådte i kraft i 1965-66. Af de oplysninger, jeg har fået, fremgår det, at ca. 35 pct. af kornet bliver omsat umiddelbart efter høst, fordi landmændene mangler likvid kapital. De samme kornsælgende landmænd må så senere hen på høståret igen købe, om ikke lige deres eget, så dog naboens korn. Det er jo udtryk for, at det haster svært med låneforanstaltninger i landbruget, og det supplerer jo ganske godt det, jeg sagde tidligere i mit indlæg om mangel på kapital.

[Bækgaard.]

Et importstop for foderkorn kan sikkert under de nuværende forhold være rigtigt, og det er vel et spørgsmål, om ikke milo-corn også bør inddrages under bestemmelserne, da overdreven fodring med denne korn-art kan medføre uheldig kvalitet i bacon-produktionen.

Lovforslaget om en rapsordning kan mit parti tilslutte sig.

Til sidst vil jeg sammenfattende sige, at efter de uafhængiges formening har landbrugslovgivningen et for kort sigte. For det første gælder dette de eksisterende jordlove, idet sammenlægning m. m. forsinkes i mindst 6 måneder ved ansøgning gennem landinspektør, jordlovsudvalg, fredningsnævn m. m., ligesom rammerne for f. eks. sammenlægning og samdrift er alt for snævre og små. Vi har flere gange tidligere sagt, at dette arbejde bør decentraliseres og afgørelsen lægges ud til lokale jordnævn. Men det gælder endvidere og i lige så høj grad de lovforslag, vi behandler her. Skal vi bevare dansk landbrug som det valuta-skabende erhverv, det er, må der en eksport- eller produktionspræmiering til, og der må etableres låneforanstaltninger, så de unge i landbruget genvinder troen på erhvervets fremtid.

I mit parti vil vi gerne medvirke til en sådan lovgivning, og da der i disse lovforslag er ændringer, som vi anser for at gå i den retning, vi ønsker, vil vi med interesse følge udvalgsarbejdet.

Men vi vil til allersidst slå fast, at så længe man pålægger landbruget stadig stigende produktionsomkostninger, som erhvervet ikke kån få dækning for på eksport-markederne, og så længe man ikke vil gennemføre en langsigtet, produktionsfremmen-de landbrugslovgivning, må det øvrige samfund være indforstået med, at det må yde kompensation for de landbruget af samfundet påførte omkostninger, ikke alene for landbrugets skyld, men for hele samfundets skyld, og her er ikke tale om noget i retning af socialhjælp, nej, her er tale om en

samfunds-nødvendig handling og et forsøg på at gøre begået uret mod landbruget god igen.

Jens Peter Jensen (Sorø Amt): Jeg ønsker allerede her ved første behandling at gøre et par bemærkninger til den højt-ærede landbrugsministers forslag til lov om afsætning af landbrugsvarer m. m.

Først vil jeg udtale min tilfredshed med, at ejendoms- og kotilskuddet er blevet konverteret til en forbedring af mælkeprisen. Der er jo dog mere perspektiv i at give tilskud til en ko, der giver mælk, megen mælk og god mælk, end til en gold ko, der måske ikke engang eksisterer. Så vidt, så godt.

Men jeg er meget betænkelig ved den nye § 5, som den højtærede landbrugsminister har indsat i lovforslaget. Efter denne paragraf kan der, hvis den vedtages, opkræves en afgift på al sødmælk,

„der af mejerier, mælkekondenseringsfabrikker og lignende virksomheder indvejes direkte fra mælkeproducenter, og/eller en afgift på mælk eller smørfedt, der anvendes til fremstilling af smør, ost eller mælkekonserves.“

Sådanne afgifter skal efter fradrag af administrationsomkostninger anvendes til prisudligning og markedspleje.

Det lyder jo meget fornuftigt, men det kan få nogle mærkelige konsekvenser. Man kan jo komme ud for, at kvantumrabat, der ydes efter dispositionsfonden f. eks. til eksport af ost eller mælkekonserves, bliver gjort illusorisk gennem opkrævning af mælkeafgiften. Derfor tror jeg, det vil være bedst, at man forøger dispositionsfondens midler, således at man herigennem kan gennemføre en vis markedspleje også på mejeri-brugets område, og således at vi helt kan undvære den foreslåede § 5.

Man må jo også være klar over, at en afgiftsordning som den foreslåede kan gøre det vanskeligt for ikke at sige umuligt for osterier og mælkekonservesfabrikker overhovedet at disponere. Den højtærede landbrugsminister siger i sine bemærkninger

[Jens Peter Jensen (Sorø amt).]

noget om, at osteproduktionen kan blive for stor i de kommende måneder, fordi der er for meget skummetmælk. Det er vel noget, der er refereret fra mejerikontoret. Jeg har i hvert fald i dag fået udsagn fra kyndige landmænd og mejerifolk, der siger, at dette problem i høj grad overdimensioneres fra mejerikontorets side, og man kan få indtryk af, at mejerikontoret er inde på at benytte en bekvem vej til at fremme en kollektivisering og centralisering. Det skal vi lige være opmærksom på her i det høje ting.

Derefter skal jeg gøre den bemærkning, at det er jo ganske snedigt fundet på, at de foreslåede mælkeafgifter skal kunne iværksættes efter en indstilling fra De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation uden forhandling med det såkaldte kontaktudvalg, der foruden repræsentanter for landbruget og landbrugets eksportorganer tæller repræsentanter for handel og industri. Det synes jeg er en urimelighed over for kontaktudvalget. Det har jo vist sig at virke på en særdeles god måde, og der er skabt et godt samarbejde mellem de forskellige erhvervsinteresser inden for kontaktudvalget.

Det samme kan siges om den måde, dispositionsfonden administreres på. Her har man også fået et udmærket samarbejde mellem de forskellige erhvervsrepræsentationer, og derfor tror jeg godt, man kan gå så langt som at sige, at da disse organer i sin tid blev oprettet, blev de mødt med megen skepsis fra alle sider, og man var lidt betænkelig ved hele situationen, hvad de kunne føre til, men vi kan sige nu, at de har haft en gavnlig virkning og været fremmende for en bedre forståelse af erhvervenes fælles interesser. Det synes jeg godt man kan notere og give denne honnør til demennesker, der har stået til disposition for ledelsen af arbejdet i kontaktudvalget og i dispositionsfonden.

Man må vist også fremhæve som noget uheldigt, at De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation i givet fald bliver i stand til både at pålægge afgifterne og at bestemme, hvordan de skal bruges. Hvis man vedtager en sådan afgiftsordning, bør et mere repræsentativt organ træffe bestemmelser om, hvordan pengene skal bruges.

Der er også grund til at pege på det uheldige i, at rationaliseringsmidler kan gives i form af tilskud. Der bør være tale om lån, der forrentes og afdrages og tilbagebetales inden for et rimeligt åremål, således at de af staten bevilgede penge til lån får revolverende virkning. Også for rationaliseringsfondens midler bør administrationen ske gennem et uafhængigt organ.

Må jeg så slutte med at sige, at det er mit indtryk, at de fleste landmænd ønsker at se kontanter som resultat af konverteringen af ko- og ejendomstilskud til en bedre mælkepris. De er ikke tilhængere af 3 øre op og 2 i mente-princippet, som man nu er ved at ville indføre. Der råder jo i forvejen betydelig skepsis over for de mange puljedannelser; man vil se kontanter, og man vil se dem i forhold til sin arbejdsindsats, altså i forhold til prisen på sin produktion.

Ud fra de betragtninger, jeg her har fremført, tager jeg forbehold over for lovforslaget som helhed, indtil jeg har set, om nogle af mine betragtninger gør indtryk under behandlingen i det udvalg, der nedsettes.

Landbrugsministeren (Chr. Thomsen): Jeg vil begynde med at takke de ærede ordførere for de positive udtalelser, der er faldet. Der er jo stillet så mange spørgsmål, og de ærede ordførere har været inde på så mange problemer, at det kun kan blive enkelte af dem, jeg kan nå at berøre, men må overlade resten til udvalgsarbejdet.

Må jeg først sige et par ord med henblik på lovforslaget om afsætning af frisk dansk frugt og grønsager. Når man har udvidet grænsen for, hvem der kan låne, skyldes det, at jeg har den opfattelse, at det nok er et spørgsmål, om det er rigtigt i større udstrækning at fortsætte med at låne til det, som man oprindeligt først og fremmest tænkte sig at låne til, mosterier, og at der kunne være andre ting, det var naturligt at tage med.

Må jeg i øvrigt om loven sige, at det er mit indtryk, at den har virket ganske udmærket. Når der er tale om gartneriernes afsætningsvanskeligheder, så ligger de jo ret nøje på linje med landbrugets på grund af den markedsdannelse og de markedsforhold, vi nu engang har her i Vesteuropa.

[Landbrugsministeren.]

Det blev nævnt, jeg tror af det ærede medlem hr. Jens Chr. Christensen, at i Sverige brugte man vel 30-40 pct. rapsolie i margarinen. Det er nu altså ikke rigtigt. Procenten ligger mellem 20 og 30, vist omkring 26-27-28, men i alle tilfælde ikke over 30. Forholdet er, at man i Sverige producerer en rapsolie af en langt bedre kvalitet end her i landet. Man siger bebrejdende, at det sagde man også sidste gang, loven var til behandling her i tinget. Hertil vil jeg da gerne svare, at det at finde frem til metoder og midler til at lave rapsolie af en bedre kvalitet kan ikke være landbrugsministeriets eller landbrugsministerens opgave. Det må først og fremmest være noget, erhvervet, dyrkerne og frøavlerne, der er interesseret i det, selv finder frem til. Men jeg tror også, det kan lykkes her i landet, og jeg skal gerne prøve at være formidler, således at parterne bringes sammen på et tidligere tidspunkt. Når man igen vender tilbage til spørgsmålet om rapsolie i dansk margarine, kan vi så forhåbentlig finde frem til at producere en rapsolie, hvis kvalitet ligger på højde med den svenske olie.

De ærede ordførere hr. Jens Chr. Christensen og hr. H. C. Toft talte en del om regeringens manglende forståelse for landbrugets problemer i forbindelse med bemyndigelsesloven, set på baggrund af, at man ikke havde forhøjet beløbet de 310 mill. kr. Man fik næsten indtryk af, at det var et beløb, der skulle pristalsberegnes og følge stigningerne op. Det kan ikke være rigtigt. Det var jo ikke tanken i sin tid, at det var et grundbeløb, der for altid fremover skulle følge landbruget. Meningen var jo, at det var et beløb, man gav landbruget i en vanskelig tid, og man har denne gang ment, at en del af de ting, som pengene bruges til, er så værdifulde, at man også fremover mener at burde gøre det. Men at vurdere det på baggrund af, at det ikke er forhøjet i takt med lønninger, og hvad det nu ellers kan være, kan ikke være rigtigt. Beløbet må ses i relation til erhvervets indtægtsmuligheder på det tidspunkt, loven træder i kraft, og det tidsrum, man regner med at loven skal virke i.

Så taler man om, at det beløb, som staten eventuelt sparer på kornloven på andet år,

burde overføres til dispositionsfonden eller på anden måde komme landbruget til gode. Dertil vil jeg svare, at det kan da i alle tilfælde kun gælde for den del, som landbruget tidligere har fået. For de millioner og de beløb, som det har kostet staten at administrere kornloven, men som landbruget aldrig tidligere har fået, kan jeg ikke se der kan være noget som helst krav om at man senere skulle kunne have råderet over.

Det ærede medlem hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) og flere af de ærede ordførere har talt om mælkeafgiften efter § 5. Nogle har ment, at det var forkert, at man i det hele taget skaber mulighed for en sådan. Andre af ordførerne mener, at man burde tage af statens midler. Jeg vil dertil sige, at når staten yder et tilskud pr. 3 øre pr. kilogram mælk, må det være landbrugsministerens opgave at sørge for, at alle leverandører får disse 3 øre. Derom kan der ikke være nogen tvivl. Men når erhvervet næstefter kommer og forklarer, at der kan være rimelighed i en regulering med anvendelsen af mælken til mælkekonserves, mælkepulver, ost og smør, og derfor i at opkræve en afgift, ja, så kan vi ikke fra ministeriets side have noget som helst imod det; jeg mener oven i købet, det er en meget fornuftig foranstaltning. Der er i øvrigt slet ikke tale om de kæmpebeløb, der er nævnt her. Der ville slet ikke være nogen mening i at få 200-300 mill. kr. i den fond. Det har aldrig været tanken. Når beløbet 2 øre står der, er det for at have en maksimumshøjde for det. Det er helt anderledes beløb, det i virkeligheden drejer sig om.

Så vil jeg gerne gøre et par enkelte bemærkninger til det ærede medlem hr. H. C. Toft, måske mere personligt, i anledning af, at det ærede medlem bruger udtrykket kræmmeragtig måde, og også tonen, hvori det blev sagt. Nu har det ærede medlem jo efterhånden tillagt sig en ganske ejendommelig form og tone. Jeg tror, det ærede medlem vil få lov til at beholde den. Jeg tror ikke, der er andre her i salen, der ønsker at overtage hverken formen eller tonen.

Det ærede medlem hr. H. C. Toft kritiserede kornprisen og mente, at den burde være noget højere i indeværende år for at regulere svineproduktionen. Det vil jo ikke hjælpe noget. Det antal svin, vi har, kan faktisk ikke reguleres, hverken ved kornpris

[Landbrugsministeren.]

eller på anden måde, i indeværende år, for grisene er der nu engang. Hvis der kommer en regulering, virker den faktisk ikke før omkring årsskiftet eller i hvert fald sent på efteråret.

Så konstaterede det ærede medlem hr. H. C. Toft, at der nu her i salen antageligvis vil være et stort flertal for konservativ jordpolitik. Jeg håber, at der, når vi til efteråret vender tilbage til alle strukturproblemerne, kan findes et stort flertal for en fornuftig løsning af jordproblemerne, men jeg tvivler på, at der skulle være et flertal her i tinget for de konservatives syn på jordspørgsmålet. Jeg vil da for mit eget vedkommende straks sige med hensyn til kravet om, at landbrugsforpligtelsen på de små ejendomme forsvinder, at jeg tror ikke rigtig på velsignelsen af dette.

Det ærede medlem hr. Svend Haugaard klagede over, at når man tog ejendomsstilskuddene væk, så var der visse grupper af landmænd, der ikke fik fuld erstatning for dem. Her er vi tilbage til det samme igen. Det har aldrig været tanken, at hverken ejendomsstilskud eller kohaletilskud var en fast indtægt på en ejendom. Det var noget, man gav i en vanskelig tid, og noget, som jeg mener det er rigtigt at lægge over på produktive formål. Hvis der er andre grupper, der får mere, så kan man have en vis moralsk ret, men i øvrigt mener jeg, at ingen med rimelighed kan klage over, at den slags tilskud forsvinder, for det har aldrig været tanken, at det var noget, der skulle udbetales, undtagen i en nødsituation; det skulle ikke være en fast indtægt på en ejendom.

Det ærede medlem klagede også over, at paragraffen om reguleringen af kornprisen under hensyn til flæskeprisen var forsvundet. Når bestemmelsen er taget ud, er det faktisk af den grund, at vi fandt den overflødig. Det er lang tid siden, den overhovedet har været brugt, og derfor har vi simpelt hen taget den ud. Jeg tror ikke, der er sket noget som helst af den grund.

Det ærede medlem hr. Morten Lange kritiserede meget stærkt, at vi her i landet dyrkede alt for meget brødkorn; det ærede medlem mente, at vi burde hellere dyrke foderkorn og dyrke, hvad jorden bedst

kunne give. Det fik mig til at tænke på, om det ærede medlem hr. Morten Lange i virkeligheden har læst sidste afsnit af kornlovsforslaget, for den kornlovgivning, vi skal vedtage her, går netop ud på, at vi bibeholder den nuværende brødkornsordning for indeværende år af hensyn til dem, der nu engang har sået og har regnet med, at vi ville bibeholde en brødkornsordning, men på andet år ophører den nuværende brødkornsordning, og så vil vi vende tilbage til de frie forhold, så hver enkelt må vurdere, hvad hans jord egner sig bedst til. Når først dette er trådt i kraft, så skal vi nok vende tilbage til gamle tider og høre op med at producere disse mægtige mængder af brødkorn, som vi overhovedet ikke selv kan bruge, men som skal realiseres på anden måde.

Det ærede medlem hr. Bækgaard mente, at det faldende landbrugsmedhjælpertal skyldtes, at vi har haft kortsigtede landbrugslove. Mon alligevel ikke vi skulle lægge dette ansvar over på den tekniske udvikling og de fremskridt, der har været på de områder? Jeg tror nu, disse forhold har større ansvar for den nævnte udvikling.

Det ærede medlem nævnte også spørgsmålet om jord til de unge landmænd. Må jeg til alle dem, der har nævnt fremtidige strukturproblemer, sige, at strukturproblemerne — hvad enten det drejer sig om jordbrugets størrelse eller det drejer sig om jord til de unge — har en vis sammenhæng. Det vil være rimeligt, at man nu afventer landbokommissionens arbejde og ser, hvad der sker de kommende måneder, og så tager alle disse strukturproblemer op ved den kommende samlings begyndelse og får en vinter til at gennemarbejde dem. Jeg tror, det er rigtigt og klogt at lade dem følges ad.

Låneordningen, som man efterlyser, vil jeg ikke tro der er nogen brug for før til næste høstår igen, og så skal vi nok prøve at finde ud af det til den tid. Vi har før haft låneordninger. Jeg tror, vi et år var nede på, at der var 5 eller 6, der søgte om disse lån. Det er muligt, der er flere, der vil gøre det nu, men jeg kunne i den anledning have lyst til at sige til landmændene, at man må vænne sig af med at ville sælge kornet lige efter høst. Man må fordele salget over året,

[Landbrugsministeren.]

ellers er det næsten ligeegyldigt, hvad vi laver her for at stabilisere prisen; man må vende tilbage til de gamle handelsforhold.

Jeg har svaret på et af spørgsmålene fra det ærede medlem hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt). Må jeg om de øvrige bemærkninger, det ærede medlem gjorde, sige, at det forekommer mig, at det var et underligt sammensurium af Børsens interesser og landmændenes interesser. Jeg tror, det ærede medlem hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) skulle gå tilbage til sin gruppe og prøve at finde ud af, hvad der var hvis og hvem i den forbindelse. Jeg tror ikke, at han talte på andres vegne inden for venstre, og det forekommer mig i øvrigt, at en del af det var noget selvmodsigende.

Må jeg slutte med at sige om kornprisen, at når man hæver kornprisen så meget, som man gør, så er det egentlig ikke alene et spørgsmål om pris. Det er lige så meget et spørgsmål om svineregulering, som ligger lige om hjørnet. Forholdet er, at der er ingen synlig mulighed for, at vi kan afsætte en større svineproduktion end den, vi har nu. Så kan man diskutere, om det foreslåede regulerer. Det er muligt, det ikke begrænser svinetallet, men jeg vil i alle tilfælde tro, at én ting kan vi blive enige om, nemlig at de nye kornpriser i alle tilfælde vil regulere stigningstakten, og det vil måske være tilstrækkeligt. Af alle ordninger forekommer det mig at svinekontrolleringer hverken på den ene eller den anden måde er nogen god løsning. Der følger så mange uheldige ting med, at hvis man kan løse problemet ad den vej, der er foreslået her, er det langt bedre.

De foreliggende landbrugslovforslag her skal egentlig ses som et samlet sæt, med hvilket man forsøger at klare sig i en tid, hvor man endnu ikke rigtig ved, hvad der kan sælges, og hvor store mængder der kan sælges i den kommende tid, fordi man ikke ved, hvilke markedsdannelser der vil blive i Vesteuropa fremover.

På nuværende tidspunkt vil jeg mene, at det er rigtigt og klogt, at man prøver at lave en landbrugslovgivning, der har det formål at bevare den nuværende balance mellem de korndyrkende og de husdyrholdende landbrug; det er det mål og det sigte, de nu fremsatte lovforslag har, og det er

ikke rigtigt, at de generer og hindrer specialisering af brugene inden for landbruget.

Anders Andersen: Jeg kan i og for sig begynde dér, hvor landbrugsministeren slap, da han sagde, at det var et mål at bevare balancen mellem brugsstørrelserne gennem den landbrugsordning, der skulle gennemføres. Det er efter min opfattelse meget dårligt lykkedes i de lovforslag, der foreligger. Der er i allerhøjeste grad skabt forskelsbehandling, fordi man ikke har fulgt de forslag, som vi fra landbrugets side har stillet, og som netop tog sigte på at bevare balancen. Nu har man skabt ubalance. Det vil gå ud over den husdyrproducerende del af landbruget, og det synes jeg er urimeligt, da det trods alt er de husdyrproducerende landmænd, der dels har de store og stigende arbejdsomkostninger, dels lægger grunden til den store valutaindtjening, som landbruget stadig væk præsterer.

Dette er en af grundene til, at vi har ment, der burde ske en forøgelse af de midler, der stilles til rådighed for dispositionsfonden, og den burde også ske, fordi afsætningsforholdene bliver vanskeligere.

Jeg kan oplyse for det høje ting, at vi netop i dag har fået meddelelse om et betydeligt fald i priserne for flæsk på det engelske marked, og at vi må forvente yderligere fald i den kommende tid. Jeg synes, dette er meget betydningsfuldt, når vi samtidig må konstatere, at der også foregår fald i eksportpriserne ved afsætningen af visse produkter til fællesmarkedslandene, og at der desuden sker en nedgang i eksportmulighederne. Det er vigtigt og væsentligt, at man tager disse ting med ind i overvejelserne.

Der er fra forskellig side i dag givet udtryk for den anskuelse, at der er sket en betydelig fremgang i landbrugets økonomi. Jeg tror, dette er en overvurdering af de faktiske forhold.

Når vi fra landbrugets side har ønsket at skabe den balance mellem brugsstørrelserne, som der er behov for, er det, fordi vi mener, at man inden for dansk landbrug fortsat må støtte sig på en stor husdyrproduktion som det bærende inden for erhvervet. Jeg går ud fra, at de lovforslag, der foreligger her, under udvalgsbehandlingen vil kunne undergå sådanne ændringer, at vi kan nå det mål, lovforslagene tager sigte på, nemlig

[Anders Andersen.]

at skabe den rimelige fordeling, som der er behov for inden for landbruget.

Jeg tog i og for sig ordet, fordi jeg synes, at den højtærede landbrugsminister kom lidt let om ved spørgsmålet om, hvorfor staten skulle beholde de midler, den vil spare ved ophævelsen af brødkornsordningen. Jeg vil gerne stille det spørgsmål til den højtærede landbrugsminister: mener ministeren, at når man ophæver brødkornsordningen, så vil handelen fremover kvittere den lagerlejeindtægt, man hidtil har fået over staten? Jeg har den opfattelse, at når man ophæver brødkornsordningen, bliver det landmændene, der kommer til at betale lagerlejen, og det kommer de til i form af en lavere indtægt ved den omsætning, der finder sted inden for kornhandelen. Det vil altså sige, at disse 70-80 mill. kr. — eller hvor meget brødkornsordningen i indeværende år kommer til at koste staten — vil blive taget fra landbruget. Vi har derfor foreslået, at en væsentlig part af dette beløb overføres til dispositionsfonden og derigennem kommer det husdyrproducerende landbrug til gode.

Det kan ikke være rimeligt, at man i en periode, hvor omkostningerne ganske givet vil stige og afsætningsvanskelighederne blive større, vil inddrage et meget betydeligt beløb ved at ophæve brødkornsordningen. Det skaber igen ulighed mellem brugsstørrelserne, for gennemføres den foreslåede kornordning, så får det store landbrug nogenlunde compensation for den nedgang og usikkerhed, der sker ved ophævelsen af brødkornsordningen, men det almindelige landbrug, som også har haft et areal med brødkorn, men ikke derudover sælger korn, må registrere en mindre pris for det brødkorn, det skal sælge, uden at opnå nogen fordel på husdyrproduktionsområdet, hvis man da ikke overfører de sparede beløb til landbruget.

Man må altså forstå, at der også på dette område var en balance i det oplæg, der var grundlaget for landbrugets forhandlinger med landbrugsministeren. Jeg tror, det vil være rigtigt og hensigtsmæssigt, at man tager hensyn til den sammenhæng, som landbruget har peget på i sit forhandlingsgrundlag, når disse forslag skal videre-

behandles i de udvalg, der bliver nedsat.

Jeg skal ikke yderligere kommentere de bemærkninger, som mit partis ordfører har fremsat med hensyn til udgiftsstigningerne og fællesmarkedsproblemerne. Jeg vil imidlertid gerne understrege, at vi som baggrund for vore forhandlinger har gjort rede for landbrugets omkostningsstigninger og gjort rede for den indtægtsnedgang, som fællesmarkedet og i det hele taget markedsproblemerne påfører dansk landbrug og har påført dansk landbrug i den del af indeværende år, der er gået.

Vi har spurgt, om man fra regeringens side havde talmateriale, der kunne dokumentere, at vor opstilling var forkert. Vi har på intet tidspunkt fået ét eneste tal, der kunne tilbagevise de saglige argumenter, der dannede baggrund for det forhandlingsoplæg, vi tilstillede regeringen. Jeg ved ikke, om der under udvalgsbehandlingen vil komme et sådant talmateriale frem. Jeg har gang på gang påpeget, at det måtte vel i og for sig være rimeligt, at man, når man drøftede problemerne for et så stort erhverv, som dansk landbrug dog trods alt stadig er, da drøfter dem ud fra en saglig mere end ud fra en politisk vurdering.

Jeg henstiller, at man under den udvalgsbehandling, som nu skal finde sted, tager problemerne op og drøfter dem ud fra de saglige forudsætninger og på det saglige grundlag, der foreligger på nuværende tidspunkt, og derefter træffer de endelige afgørelser.

Jens Chr. Christensen: Allererst må jeg, for at der ikke skal danne sig den myte, at man ude i mejeribrugene ikke er sin opgave voksen, over for de ærede medlemmer hr. Chr. Rasmussen og hr. Morten Lange understrege, at de uens priser, de to ærede medlemmer nævnte at de forskellige mejerier betaler deres leverandører, antagelig er taget fra mejeristatistikken, men at man i denne statistik ikke kan se, på hvilken måde eller på hvilket grundlag priserne udregnes. Et mejeri betaler f. eks. leveringsomkostningerne, et andet mejeri leverer måske skummetmælken tilbage næsten gratis, og et tredje mejeri kræver måske fuld pris for begge dele. Derfor fremkommer den store forskel. Det er mit indtryk, at man

[Jens Chr. Christensen.]

næsten alle steder inden for mejeribrug udfører et dygtigt arbejde og i vid udstrækning har gennemført rationalisering.

Jeg forstod på det ærede medlem hr. Svend Haugaard, at det radikale venstre var imod en kornordning. Det ærede medlem henviste til, at England ikke gav en rød øre mere pr. kg flæsk, selv om kornprisen er høj her i Danmark. Men det er vi da alle sammen klar over; det behøver det ærede medlem ikke at fortælle os. Det er, som om det ærede medlem ikke rigtig har forstået, hvad det egentlig er, kornordningen drejer sig om. Kornordningen har to sigter. Det første er som allerede nævnt her i dag, at den skal give produktionsprisen til kornavlerne. Det andet sigte — og det er det vigtigste for venstre — er, at den skal være medvirkende til at dæmpe flæskeproduktionen.

Jeg så for nylig offentliggjort, at slagterierne regnede med, at der i den kommende tid ville være ca. 25.000 svin om ugen, som der ikke kan findes afsætning for til en nogenlunde rimelig pris. Ville det nu ikke have været klogere, om vi havde gennemført en kornordning med en højere pris allerede for år tilbage, så vi havde undgået den misere, at vi har hentet korn hjem fra udlandet for at skabe en produktion, der ikke findes afsætning for?

Det ærede medlem sagde også, at venstre nok vil ret og skel til alle sider, men at man alligevel vil straffe de små brug gennem den lovgivning, der nu er lagt op til. Det er ikke venstre, der har lagt op til denne lovgivning. Det er den høje regering. Det er da venstres indtryk, at man i den lovgivning, der skal gennemføres, burde følge både De samvirkende danske Husmandsforeninger og De samvirkende danske Landboforeninger, der opererer med at overflytte helt andre beløbsstørrelser til dispositionsfonden end dem, regeringen foreslår. Vi mener fra venstres side, at der skal stilles flere midler til rådighed. Vi ved også, som det er nævnt adskillige gange her i dag, at den prisforbedring, som dansk landbrug har været ude for i 1964, ikke er holdbar. De sidste måneder har jo vist vigende priser for dansk landbrugsproduktions afsætning.

Men det lød næsten, som om det ærede medlem hr. Svend Haugaard var imod hele den lovgivning, der her skulle gennem-

føres. Jeg vil gerne spørge det ærede medlem: tør han gå ind for princippet om at lade falde, hvad ikke kan stå? Det tør venstre i hvert fald ikke. Vi har den opfattelse, at i den overgangsperiode, dansk landbrug befinder sig i, er det nødvendigt at gennemføre støtteforanstaltninger, som må kunne gælde, indtil Danmark finder sin plads i de markedsdannelse, der finder sted.

Den højtærede landbrugsminister kom jo ikke ind på særlig mange spørgsmål. Den højtærede landbrugsminister syntes, der var stillet så mange spørgsmål, at vi måtte vente til udvalgsbehandlingen med at få dem besvaret. Næsten det eneste spørgsmål, landbrugsministeren syntes der var grund til at tage en diskussion op om, har det ærede medlem hr. Anders Andersen svaret på.

Jeg må dog alligevel sige, at når den højtærede minister siger, at landmændene må vænne sig af med at sælge kornet lige efter høst, er vi rørende enige. Men det er jo ikke noget, vi behøver at fortælle den danske landmand her fra folketingets talerstol. Det, den danske landmand venter på, er, at vi gennemfører en lovgivning, som kan bevirke, at han ikke behøver at sælge kornet lige efter høsten. Enhver ved, at når kornet skal sælges umiddelbart efter høst, får sælgeren for lille en pris. Der er i tusindtal af danske landmænd, der tvunget af omstændighederne må sælge deres korn lige efter høsten, og en del af dem må købe hovedparten tilbage i løbet af høståret, men gøre det til en langt større pris. Derfor ville det måske være rigtigt, om den låneordning, den højtærede minister tænker gennemført i næste høstår, kunne komme til at virke allerede for det første høstår.

Det er rigtigt, som det er sagt, at kornpris og svineregulering er to sider af samme sag. Jeg vil gerne understrege, at for venstre at se er noget af det mest uheldige, der kunne gennemføres, en svinereguleringsordning. Derfor beklager vi fra vor side, at man ikke for længst er gået til en forhøjelse af kornprisen for på den måde at kunne regulere svineproduktionen.

Jeg skal efter disse få bemærkninger gentage, at jeg håber, ministeren må betragte de foreliggende lovforslag som et forhandlingsgrundlag, der kan komme noget fornuftigt ud af i det kommende udvalgsarbejde.

H. C. Tott: Jeg var lidt skuffet over, at den højtærede landbrugsminister ikke rigtig kunne affinde sig med min form og tone. Når jeg ser tilbage på den tale, jeg har holdt i dag, mener jeg, at den på alle punkter har givet udtryk for det, jeg ønskede af udvalgsbehandlingen, nemlig at vi kunne få en saglig drøftelse på baggrund af de oplysninger, der kunne fremskaffes vedrørende landbrugsministerens forslag.

Jeg forstod på den højtærede landbrugsminister, at det var en enkelt bemærkning fra min side, der i særlig grad havde berørt ham, idet jeg sagde, at de 210 mill. kr., som den højtærede landbrugsminister først gav udtryk for at han mente var rimeligt og passende til landbruget i den givne situation, var et tal, som var udslynget på kræmmeragtig måde. Når man er jyde — og det er den højtærede landbrugsminister også — tror jeg nok, man vil forstå, hvad jeg mente. Jeg mente, at det var et tal, der ikke var fremkommet ved en saglig vurdering af, hvad det pågældende var værd, men et tal, som man slynger ud for at prøve, om det går. Senere kom den højtærede landbrugsminister altså med et andet tal. Jeg gav udtryk for ønske om, at vi under udvalgsbehandlingen sagligt måtte få begrundet, hvordan regeringen var kommet til tallet 310 mill. kr., og jeg havde det ønske og den tro, at vi under udvalgsbehandlingen også ville modtage deputationer fra landbrugets organisationer, både fra landboforeninger, husmandsforeninger, tolvmandsforeninger og produktionsforeninger, der sagligt ville begrunde de synspunkter, de lagde til grund for de stillede krav, og at vi så i udvalget måtte tage vor endelige stilling til, hvad der vil være det rigtige og fornuftige.

Den højtærede landbrugsminister mente ikke, at der her i salen ville være flertal for den, om jeg så må sige, konservative jordpolitik. Jeg erindrer, at jeg i tidligere debatter med det ærede medlem hr. Carl Petersen om disse spørgsmål, sidst i al fald i 1963, fra en pjece, „Landbruget punkt for punkt“, som socialdemokratiets informationstjeneste havde udsendt, har kunnet citere synspunkter, der fuldstændig var i overensstemmelse med de synspunkter, som det konservative folkeparti havde på jordpolitikens område. Jeg har altså det håb og den tro, at vi kan

finde hinanden også i fremtiden, selv om den højtærede landbrugsminister her tog afstand fra at hæve landbrugsforpligtelsen for de mindste ejendomme. Jeg må sige, at det var mig noget af en skuffelse. Jeg forstår altså, at den højtærede landbrugsminister mener, vi skal bevare landbrugsbedrifter på en størrelse ned til 1 ha eller med en grundskyld af 2.000 kr. som landbrugsbedrifter.

Jeg tror, at den højtærede landbrugsminister på et eller andet tidspunkt må komme til den erkendelse, at det synspunkt, han her gav udtryk for, må revideres og tages op til fornyet overvejelse.

Vedrørende kornprisen sagde den højtærede landbrugsminister, at jeg skulle have sagt, at den i indeværende år kunne regulere flæskeproduktionen. Det har jeg ikke givet udtryk for. Jeg har tværtimod sagt, at vi, da man gennemførte den forrige kornlov, på et tidligere tidspunkt skulle have gennemført højere priser med månedlige tillæg. Så havde vi ikke haft den store produktion af flæsk i dag, men vi havde haft et højere prisniveau og ikke det store fald i flæskeprisen, som det ærede medlem hr. Anders Andersen for nylig gav udtryk for at vi på ny står over for.

Den højtærede landbrugsminister sagde dog til sidst, at hvis vi ikke fik en ordentlig kornordning, lå svineregulering lige om hjørnet. Et af vore hovedsynspunkter har netop været, at man igennem en fornuftig kornordning skulle undgå svineregulering af en eller anden art, fordi det efter vor opfattelse er noget af det ulykkeligste. Vi har derfor bestræbt os på at få fornuftige kornordninger med det mål for øje netop at begrænse stigningstakten i flæskeproduktionen for at tilgodese de mange, der omsætter korn gennem den dyriske produktion. Vi har nemlig den opfattelse, at man ved et mindre udbud af flæsk, en mindre produktion af flæsk, ville opnå højere pris.

Den højtærede landbrugsminister mente, at man skulle vurdere mulighederne fremover. Det var da også baggrunden for min tale i dag. Jeg fremførte netop, at man stod over for nye og vældige omkostningsstigninger på grund af lønforhøjelser, stigninger gennem pristallet og andre omkostningsstigninger, og at vi stod over for allerede nu at måtte konstatere væsentlige prisfald på

[H. C. Toff.]

landbrugets produkter. Det er ud fra disse betragtninger, vi skal vurdere fremover. Det var derfor, jeg havde stærk tvivl om, hvorvidt de beløb, der stilles til rådighed, er rimelige.

Til slut vil jeg sige, at jeg deler den opfattelse, som det ærede medlem hr. Anders Andersen gav udtryk for, nemlig at det er af væsentlig betydning, at de midler, der anbringes i dispositionsfonden, bliver væsentlig større. Jeg har også givet udtryk for, at jeg hellere ville anbringe nogle af de øvrige midler i denne dispositionsfond, fordi det sigter fremad, går til afsætningsfremmende foranstaltninger, går til at vinde nye markeder, til at bevare markeder. Det er der et positivt sigte i. Det vil det konservative folkeparti gerne medvirke til.

Svend Haugaard: Der er lige nogle bemærkninger, jeg må svare på.

Først til det ærede medlem hr. Bækgaard, som spurgte mig direkte, om jeg ikke mente, det var uheldigt, at man pludselig skulle 10 kr. op med kornprisen, hvis det endelig skulle ske, at vi kom ind i fællesmarkedet. Dertil kan jeg svare, at for det første er det ikke aktuelt, så vidt jeg forstår, at vi skal ind i fællesmarkedet, hverken i dag eller i morgen. For det andet kan man så spørge, om det skal være den vesttyske kornpris eller Frankrigs kornpris. Endelig for det tredje, hvis det endelig skulle ske, at Danmark skal ind i fællesmarkedet, er det i hvert fald fra min side en betingelse, at England også skal med. Så har vi afsætnings- og prisforhold derefter. Så vil sagen nogenlunde klare sig selv. Tag det bare roligt. Lad være med at blive nervøs af den grund.

Til den højtærede landbrugsminister. Jeg tror, det er en misforståelse, når den højtærede minister mener, at jeg skulle være gået ind for, at disse tilskud skulle være faste. Det vil jeg ganske afgjort ikke gå ind for. Tværtimod. Vi er helt enige om, at det kun er forbigående. Vi skal arbejde på mere langsigtet politik med hensyn til, hvad der

fremmer produktionen, hvad der fremmer konkurrencen. Jeg tog det imidlertid i sammenhæng, nemlig i den sammenhæng, at når vi ophæver ejendomsstilskuddet, samtidig med at man får en stærk forøget kornudgift, rammer det specielt hårdt netop over for dem, der har svineproduktion og fjerkræproduktion. Det bliver dem, der kommer til at betale. De får ikke noget igen, men de mister noget. Det kan altså virke noget stærkt netop over for dem.

Hvad angår det ærede medlem hr. Jens Chr. Christensens bemærkninger, må jeg indrømme, at jeg blev noget betænkelig ved mine pædagogiske evner, for jeg brugte en meget stor del af mit indlæg til netop at fortælle, at der var to synspunkter, to argumenter, som kunne bruges. Det ene var det med den rentable kornpris, det andet var om begrænsningen. Hvad det første angik, erkendte jeg fuldt ud, at en rentabel kornpris kunne nås ved at forhøje kornprisen; det er noget, man i alle tilfælde fra konservativ side er meget stærkt interesseret i. Det andet derimod kunne ikke opnås på den måde, medmindre man satte kornprisen så højt op, at man simpelt hen derved bremsede produktionen. Jeg påviste, at netop de unge var nødt til at producere mere, hvis de ikke tjente så meget, indtil de kom til en vis grænse. Den grænse tror jeg ikke man fra venstres side vil gå op til.

Når jeg blev spurgt direkte, om jeg turde lade falde, hvad ikke kunne stå, vil jeg dertil sige: tværtimod. Jeg gik ind for alt det langsigtede, alt det, der kunne være med til i det lange løb netop at få tingene til at stå fast. Jeg mener, at den ordning, man nu prøver at gennemføre, først og fremmest rammer de unge, de unge, som jeg i alt fald ikke vil lade falde, selv om man fra anden side prøver på at skabe vilkårene på en sådan måde, at de får svært ved at stå.

Morten Lange: Jeg vil gerne sige til den højtærede landbrugsminister, at han må ikke have haft helt fint øre for tonefaldet i tinget her i dag. Det ærede medlem hr.

[Morten Lange.]

H. C. Toft var skam flink og venlig—og det har han også al mulig grund til—sådan tror jeg også vi andre forstod ham. Jeg synes ærlig talt ikke, at den højtærede minister havde grund til at være skuffet over det, men når jeg er bekymret over den højtærede landbrugsministers evne til at høre efter, er det naturligvis lige så meget, fordi jeg også har forstået, at mine pædagogiske evner må have svigtet.

Jeg har selvfølgelig læst hele lovforslaget om kornordningen og også ministerens udmærkede fremsættelse — og jeg vil da gerne lægge til, at de fremsættelser og bemærkninger, der er med denne gang, er skam udmærkede at få forstand af — men i og med, at jeg har gjort det, har jeg også klart forstået, at man agter at afskaffe brødkornsordningen i løbet af et års tid.

Jeg må indrømme, at når jeg har udtalt mig så ondskabsfuldt om det dårlige brødkorn, så er det, fordi det er noget, jeg før har prøvet at diskutere her i tinget, hvor jeg har fået at vide fra landbrugsministeriets daværende højeste chef, at det var ganske forkasteligt og forkert. I hvert fald hænger vi nu på den forlængede brødkornsordning i år, og min glæde over at slippe af med den til næste år — som uægtelig er stor — bliver lige så uægtelig spædet umådelig stærkt op, når man til gengæld vil sætte prisen på det øvrige korn op.

Det, jeg ønsker man skal prøve at regne og tænke igennem, er, om der, hvis man ikke subsidierede korndyrkningen så stærkt, så ikke ville ske en begrænsning i det korn dyrkede areal, om det ikke ville blive indskrænket til sådanne arealer, hvor dyrkningen er mere rentabel end på de dårlige arealer, der i dag også bruges til korndyrkning, og som slæber nedad i statistikken over det rentable. Det er jeg temmelig sikker på. Hvis vi havde sådanne mere begrænsede arealer udlagt med korn, ville statistikken nok se kønnere ud, og det ville være udmærket.

Men jeg har flere grunde til at være bekymret over kornordningen, og dem fremførte jeg også. Jeg er stadig væk af den opfattelse — og her er jeg ganske enig med det ærede medlem hr. Svend Haugaard — at den er en usædvanlig dårlig bremse på svineproduktionen; hvis svineproduktionen

skal begrænses, er det tosset at gøre det med en 2-årig kornordning.

Jeg har forstået, at der i det høje ting selvfølgelig er forskellige ord, man skal have den højtærede formands tilladelse til at bruge. Et af dem — og det kræver bestemt tilladelse, hvis man vil sige det affirmativt — er svinekort; det går næsten ikke, uden at man har skriftlig tilladelse fra formanden. Men jeg kan ikke se, at det er det værste, der kan forekomme i dette land. I øvrigt har jeg den opfattelse, at vore slagterier og landbrugsorganisationer bestemt er så voldsomme og stærke, at de må kunne finde frem til begrænsningsformer, der er lidt mere fornuftige end en overordentlig tvivlsom prisbegrænsningsmetode, hvormed vi kun ved én ting med sikkerhed, nemlig at den i hvert fald er til fordel for de store landbrug samtidig.

Det ærede medlem hr. Anders Andersen havde jo dyrskuestemmen på, da han talte om et flæskefald, han havde hørt om. Jeg er helt sikker på, at hvis det ærede medlem talte med samme inderlighed til sine medlemmer om nødvendigheden af at holde igen på produktionen af flæsk, så ville det sikkert også få lidt virkning — det tror jeg. Ellers bliver det ærede medlem nødt til at have nogen voksenundervisning, så går det nok.

Der er ingen grund til for mig at tage stort flere af de øvrige problemer op. Der er kun én ting tilbage, jeg vil nævne, fordi det knytter an med noget, jeg vil slutte med at gentage, måske lidt mere præcist, end jeg sagde det før.

Det ærede medlem hr. Bækgaard konstaterede med sorg, at landbrugets gæld var steget så og så meget i de senere år. Jeg er ikke i tvivl om, at den er steget, men jeg er heller ikke i tvivl om, at den ikke er steget lige så meget som værdien af landbrugets ejendomme, så den procentvise gæld skal såmænd nok være faldet. Men det ærede medlem var inde på noget, som i virkeligheden var meget mere betydningsfuldt, end han måske selv fik gjort det klart: skal vi endelig støtte landbruget på en fornuftig og rationel måde — og det synes jeg der er meget der taler for at vi skal, og det har jeg fremført — er det lånene, det er gælden, det er renterne, vi skal sætte ind på.

[Morten Lange.]

Der er så mange ting i dette land, som er stedet ulykkeligt på grund af et for højt renteniveau. Vi har snakket om huslejen i lange tider i dette ting. Vi ved alle, at det er renteniveauet, der gør det vanskeligt. Jeg er sikker på, at i landbruget er det næsten lige så alvorlig en faktor. Det er derfor endnu mere klart, at der må sættes et angreb ind på den front. Det vil være langt mere effektivt end mange af de subsidieordninger, vi her går og snakker om. En sanering af dette lands økonomi sker ikke ved, at vi subsidierer på den måde, vi gør. Derved kommer vi ind på den modsatte vej, som er pristalsforhøjende, den virker generende på rentemarkedet og virker i virkeligheden imod den sanering af vor økonomi, vi skulle tilstræbe. Når de ærede ordførere for venstre ved andre lejligheder taler om statens sparsommelighed og måske fra tid til anden også på enkelte punkter med rette, er jeg helt sikker på, at her kunne de knytte an på et område, hvor det virkelig var væsentligt. En sanering af vor økonomi i dette land vil også hjælpe landbruget, og det er den sanering, vi modarbejder ved at fortsætte subsidieordningerne. Landbruget modarbejder sine egne interesser ved at gå ind for en sådan forstærket subsidiering som den, vi i dag har fået forelagt.

Jens Peter Jensen (Sorø amt): Den højtærede landbrugsminister var så elskværdig at sige, at mit indlæg var et underligt sammensurium af Børsen og landbrugets interesser, og at han ikke kunne finde ud af, hvad der var hvad. Jeg er meget ked af, at den højtærede landbrugsminister, der i dag optrådte i rollen som moralist, anvender en form og tone, der er stærkere, end nogen i dag har brugt her i salen. Jeg fremsatte et indlæg ganske stiltfærdigt om nogle rent saglige anliggender i denne lovgivning og pegede på, at denne lovgivning omfatter mere end landbruget. Det er en lovgivning, der griber ind også i andre erhvervs og andre erhvervsdrivendes forhold, og det er derfor rimeligt, at man former denne lovgivning og foretager dens administration på en sådan måde, at der tages rimeligt hensyn til alle interesser. Den højtærede landbrugsminister må forstå betydningen

af, at erhvervene her har fælles interesser. Jeg har godt nok lagt mærke til, at den højtærede landbrugsminister er en udmærket selskabstaler ude ved landbrugets sammenkomster, men lad være at optræde som moralist her i tinget og selv anvende denne tone, for som der står i „Dans under stjernerne“: „Ingen er større moralist end den aktive libertiner.“

Landbrugsministeren (Chr. Thomsen): Jeg beklager, hvis jeg har været for slem ved det ærede medlem hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt). Det kom helt bag på mig, at det ærede medlem var så mimosesart; det havde jeg ikke ventet.

Må jeg lige til det ærede medlem hr. H. C. Toft sige uden i øvrigt at ville forlænge diskussionen her nævneværdigt, at jeg egentlig ikke kan forstå den udtalelse, at man ved at fastholde landbrugsforpligtelsen samtidig skulle gå ind for at opretholde de små ejendomme. Jeg kan ikke se sammenhængen heri. Jeg tror tværtimod, hvis man vil have en fornuftig jordsammenlægning, at man ville få mest ulempe ved det, hvis man ophævede landbrugsforpligtelsen på de små jorder og fik disse små enklaver af såkaldt fri jord. Det ville sikkert bringe større gene, men i øvrigt kan vi vende tilbage til det problem, når vi til efteråret kommer til at diskutere disse forhold.

Og så lige en enkelt bemærkning til det ærede medlem hr. Anders Andersen. Jeg kan ikke forstå, at det ærede medlem vil fastholde, at man ved disse lovforslag forfordeler de landmænd, der har husdyrhold. Jeg synes ikke, det kan være rigtigt. Hjemmemarkedsordningen, mælketilskuddet, dispositionsfonden, mejerirationaliseringen, den altoverskyggende part af de støtteforanstaltninger tager netop sigte på at støtte husdyrholdet. Derfor forstår jeg ikke, at man kan have den modsatte opfattelse.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling
vedtoges uden afstemning.

Chr. Rasmussen: Da partiet venstre har fremsat ønske om, at forslag til lov om afsætning af frisk dansk frugt og danske

[Chr. Rasmussen.]

gartneriprodukter kommer til behandling i et særligt udvalg, skal jeg foreslå, at dette lovforslag henvises til et særligt udvalg på 17 medlemmer.

Jeg foreslår, at de øvrige tre lovforslag henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning *vedtoges* dette forslag.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Udvalget angående forslag til lov om saltvandsfiskeri og forslag til lov om ændring i lov om afløsning og statens overtagelse af retten til fiskeri med ålegårde og andre særlige rettigheder til fiskeri på søterritoriet har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om mineralske råstoffer i Grønland har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Folketingets næste møde afholdes onsdag den 21. april kl. 14³⁰ med følgende dagsorden:

1) *Spørgsmål til ministrene.*

2) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om afsætning af danske landbrugsvarer m. m.,
forslag til lov om en kornordning for høstårene 1965-66 og 1966-67
og
forslag til lov om en rapsordning.

3) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om afsætning af frisk dansk frugt og danske gartneriprodukter.

4) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i lov om det kommunale skolevæsens styrelse og tilsyn.

5) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i lov om lønninger m. m. til folkeskolens lærere.

Angående folketingets arbejde den følgende dag i den pågældende uge henviste formanden til den omdelte ugeplan.

Mødet hævet kl. 16³⁰.

78. møde.

Onsdag den 21. april kl. 14³⁰.

Formanden: I skrivelse af dags dato meddeler finansministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

*Forslag til lov om afgift ved ejerskifte af brugte motorkøretøjer,
forslag til lov om ændringer i toldloven,
forslag til lov om ændring i lov om afgift af parfumer, toiletmidler m. v.,
forslag til lov om midlertidig forhøjelse af afgift af gevinster i klasselotteriet, gevinster ved lotterispil m. v. samt tipning og
forslag til lov om udstedelse af statspræmieobligationer.*

I skrivelse af dags dato meddeler socialministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om særligt tillæg til folke-, invalide- og enkepensionister samt om forhøjelse af grænsen for hjælp til underhold.

Medlem af folketinget Aksel Larsen har den 12. d. m. meddelt mig, at han ønsker til økonomiministeren at stille følgende spørgsmål:

„Der er snart gået syv måneder siden folketingsvalget den 22. september. Hvorfor er Statistiske Meddelelser med opgørelse af folketingsvalgets tal og resultater endnu ikke kommet?“

Spørgeren har udbedt sig skriftligt svar. Svaret, som forelå den 20. d. m., er tilsendt